ročník XXVII. (1950) ČČSH Číslo 4 - 6. Sešit 2

ČASOPIS ČS. HOUBAŘŮ

Mykologický sborník

ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE ČECHOSLOVENICAE

Hník nasetý, Coprinus disseminatus (Pers.) vyrůstá po deštích od jara do zimy v tisících plodničkách na úpatí starých listnatých stromů, na jejich hnijících kořenech. Houba sice jedlá, ale pro malou velikost nesbíraná. — Foto Ing. Rezehnal, Kostelec-Gottwaldov. Nalezeno v zahradě u paty kmene hrušky.

Vědecký list a orgán Čs. mykologické společnosti (ČMS) Mykologického výzkumného ústavu (MV Ú) a houbařské pětiletky ČSR. ● Vydává Čs. mykologická společnost ● založil (r. 1919) a řídí dr. Fr. Smotlacha s redakční radou a kruhem spolupracovníků.

Předplatné (předem) 75 Kčs, po upomenutí 85, do ciziny 150

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE
31 JAN 1961

Dr. F. Smotlacha:

Přehled našich starých mikologických pracovníků v roce 1950.

III. Mykologové z celého Československa, kteří nejméně deset let, t. j. přibližně od r. 1931—40 se zabývají vědeckým i praktickým houbařstvím ve spojení s našimi institucemi, jsou starými odběrateli ČČSH a mnozí z nich starými jeho spolupracovníky. Jsou tu i dlouholetí návštěvníci našich výstav, přednášek z Prahy a zase známí mykologičtí pracovníci z celé ČSR.

Ferd. Adámek, Ant. Ambrož, R. Antoš, Fr. Babický, J. K. Baby, Fr. Bačík, Ing. Jiří Balvín, Jos. Bambula, Ant. Bareš, Ot. Bárta, MUDr. Vl. Bartoš, Dr. Bayer, St. Bednařík, Vlad. Bém, Jan Benada, Lad. Benda, M. Bendl, Jar. Beneda, Ing. K. Berger, Josef Bílek, Kar. Bišof, Ant. Blažek, Jar. Blažek, Jan Blecha, M. Boháčková, K. Bolomský, Vl. Bolomský, Fr. Borovička, Vojt. Borovička, Zd. Borský, Ed. Borovský, Dr. V. Bosák, Jos. Bosner, Fr. Bradáč, Ant. Brand, F. Brázda, Ing. Jan Brandejs, J. Brettschneiderová, Egon Breuer, Fr. Brož, Jos. Brožík, Dr. Břínek, Dr. Boh. Budinský, Burián, Fr. Carda, Fr. Cenek, B. Cicvárek, M. Cicvárková, V. Cimický, L. Císař, Fr. Con, Jar. Cupal, Jos. Cutych, Dr. Zd. Cvrček, Ant. Čabera, Fr. Čadek, Dr. Čapek, Ing. Jar. Čech, Bedř. Čejka, Ant. Čermák, Dr. J. Černohorský, Lad. Černohorský, K. Černý-Štorkán, Ant. Červený, K. Červený, V. Červený, Ing. Ivan Čeviuk, Jos. Datel, Mil. Dědeček, Jan Dědina, K. Dolejška, Dr. Jos. Doležal, Al. Dostál, Mil. Doucha, K. Drábek, Jar. Drahorád, Fr. Drázda, Mat. Dvorčák, Jos. Dvořák, Mil. Dvořáková, St. Dvořák, V. Duben, Ot. Dušek, Jos. Eberle, Jos. Eisner, Ant. Eliáš, Jos. Ertl, Alb. Evantin, K. Fibík, M. Fišerová, Jan Fladrich, Dr. Flek, Ing. Jos. Florian, Ing. Folta, Dr. Forman, Jan Forst, Jos. Francl, Boh. Franěk, Fr. Fuchs, Jos. Gregor, Jar. Grodl, B. Grünfeld, Jos. Grus, Jos. Hagelbauer, Jos. Hájek, V. Hájek, Val. Hajovský, Ed. Hák, Jos. Hamerník, J. Hampl, Jar. Handlíř, Jos. Hanyš, Dr. Jan Hanzal, Ing. Jos. Hanzlovský, Dr. Hartík, Jos. Háša, Boh. Havel, Em. Havlíček, Dr. B. Havlínová, Fr. Hedvábný, Fr. Heller, Dr. J. Hertík, Ad. Herzog, Frant. Hess, Fr. Hilgartner, Vl. Hindrák, Jan Hlaváč, Mil. Hlaváč, Jiří Hlaváček, Ing. L. Hlaváček, Ing. Hlavsa, Br. Hlůza, Jan Hofman, Olga Hofmanová, Jos. Holčák, K. Holeček, Dr. J. Holeyšovský, Ing. O. Holinský-Česák, Holman, Jar. Holoubek, Mir. Holub, Štěp. Holý, Dr. Holý, Jan Holzman, V. Horažďovský, Ot. Hornová, R. Horský, Ph. Mr. B. Hořínek, V. Hošek, Jan Houdek, Jan Hovorka, O. Höllriegel, Ant. Hradecký, Jos. Hrdý, M. Hrobařová, MVDr. Hřebík, Em. Humňal, Jos. Hurt, Fr. Hynšt, Fr. Chaloupka, K. Chalupa, K. Chmelík, V. Chmelík, Vít. Chochola, Chrastil, Em. Chuchler, Chytil, prof. E. Jahnová, K. M. Jakoubek, K. Janata, G. Janda, Jos. Janda, Ema Jančeková, A. Janišová, Fr. Janoušek, Jindř. Janoušek, Dr. M. Janoušek, Jos. Janský, Ing. B. Jarchovský, Jos. Jarý, Ing. A. Jecelín, Jos. Jegl, Jos. Jelínek, Jar. Jeřábek, Arn. Jeremiáš, St. Jetmar, B. Ježek, Vl. Ježek, Jos. Jindra, Jos. Jirous, Fr. Jiroutek, Jizbický, Hugo Jokl, Mir. Jurnečka, M. Kabelková, St. Kadlec, Boh. Kafka, Jos. Kaiser, Herm. Kalašová, Dr. Kamarád, Jos. Karásek, V. Karel, J. Kašpárek, Dr. Jindř. Kaupa, Jos. Kavka, Vl. Kedyk, Jos. Kežlínek, Jos. Kincl, Ant. Khyn, Čel. Klapště, Fr. Klas, arch. O. Klaus, Jindř. Kleina, Ing. T. Klepáček, Jar. Klímek, pl. v. v. Kloboučník, ppl. v. v. F. Klor, Kar. Klouda, L. Klouda, J. Klusáček, prof. Kmínek, Fr. Kňourek, Em. Koberle, Jos. Kobza, Jar. Kobza, Jos. Kocourek, V. Kočmíd, Jar. Kodl, manž. Kodlovi, Ad. Kohout, Boh. Kochaníček, Dr. M. Köcher, Ing. Vl. Koktánek, Vl. Kopal, Jar. Kopic, V. Kopkáně, manž. Korbelářovi, Ing. J. Korda, V. Kořenský, Jos. Kostlivý, Dr. M. Kostka, Jos. Kostka, K. Kostka, Dr. J. Kotrouš, Kotanský, škpt. v. v. V. Koula, Jos. Koudela, Ing. Kout, Jan Kovář, M. Kovářová, J. Koza, J. Krátký, Vl. Krabovský, Ant. Krčál, Jos. Krbeček, Jos. Kreil, J. Kratochvíl, Jos. Kratochvíl, red. Em. Kraus, Ing. J. Krečmer, Jos. Kripner, V. Krt, Bož. Křikavová, Křístek, Kašp. Kříž, Jar. Kříž, K. Kuba, Hynek Kučena, Jos. Kučera, Ing. K. Kučera, St. Kučera, Lad. Kučera, Jar. Kubka, Ot. Kudrna, B. Kulhavá, Fr. Kupec, Ing. Kv. Kunc, Dr. P. Kurz, Al. Kvasnička, L. Kvičera, R. Laburdová, Ed. Lakota, M. Laštovičková, Eva Latáková, O. Láz-

Dr. Miloš J. Pulec:

Mykologie v SSSR.

La mycologie en SSSR.

V rámci kulturní a vědecké spolupráce se Sovětským svazem začíná se rozvíjet také spolupráce v oboru mykologie. Je to právě naše Společnost, která je první v této průkopnické činnosti. Její zakladatel a předseda Dr Smotlacha se zabýval studiem hub na územích Sovětského svazu od dob prvé světové války a k našemu poznání sovětské vědy o houbách přispěla i jeho návštěva Moskvy a Petrohradu r. 1938.

Houbařství a věda o houbách má na půdě Sovětského svazu velikou a slavnou tradici, jejíž vypsání by mohlo být thematem zvláštního pojednání. Z nejznámějších mykologů zmiňme se alespoň o Buchholzovi, jenž vydal v Moskvě na prahu tohoto století (1902—1911) rozsáhlou monografii o houbách, rostoucích pod zemí, a o Kurzonovi, jehož studia, nesená převážně směrem autogenese a citologie, získala mykologii zájem celé řady vážných pracovníků, jako je Komarnickij, Flerov, Satina a mnozí jiní.

Ze současných sovětských mykologů jmenujme na př. významný institut v Charkově, kde pracuje Potěbin a Strachov. Ale nezůstaňme při pouhých jménech! Co je nejvýznačnějším rysem sovětské mykologie? Je to její praktičnost. V Sovětském svazu poznali, že dělání vědy pro vědu, úmorné škatulkování, bezduché teorie bez praxe, krátkodyšné spory o prázdné pojmy není ještě věda. I mykologie musí nakonec sloužit, sloužit pracujícímu člověku — to je požadavek pokrokové vědy, jejž přejímáme jako závazek a plníme jako úkol i my v Mykologické společnosti.

„V sovětské periodě je mykologie pevně svázána s praktickými otázkami a více se zajímá o otázky experimentálních metod," tak to vyjadřují ve vysokoškolské rukověti „Kurs nizšich rastenij" (Sovětská věda, 1945) autoři L. J. Kurzanov a N. A. Komarnickij. Ukažme si to na konkretním případě. Po prvé světové válce se rozmohla s překotným vzrůstem stavebnictví dřevomorka (Merullius lacrimans). Byla to obrovská epidemie, která hrozila zmařit výsledky úsilovné práce milionů. Sovětská vláda za spolupráce předních mykologů, kteří se postavili do boje proti zákeřnému škůdci národního majetku, vybudovala laboratoře, instituty, kde se uplatnili v Leningradě Kanin, v Moskvě Müller, jinde Flerov, Spudskij, Kurzanov ... a boj, vyhlášený zhoubné epidemii, skončil naprostým vítězstvím vědy.

Podobně se postupuje v studiu možností pěstování hub. V Leningradě se touto problematikou zabývá Lebeděv a ve stejném úseku pracuje i Častuchin, který vykonal veliký kus práce ve fysiologii výživy některých kloboukatých a položil tím základ k šíření jejich kultur.

V Moskvě se zabývá Kljušnikova speciálně metodikou kultury žampionu a otázkami o druzích (rasách) této kulturní houby a problematikou jejich vzniku.

Sovětský svaz, který znamená sám o sobě šestinu světa, skýtá nepřeberné možnosti mykologického studia, zejména pokud jde o sledování mykologické problematiky se stanoviska růzností prostředí, klimatu a vůbec lokálních situací. Mykologie se těší také zvláštní péči státu. Předpoklady pro to jsou mimo jiné dány i přirozeným zájmem nejširších vrstev lidu o houby, jehož dokladem jsou speciální lidové názvy i pro celou řadu jinde méně známých, ba přezíraných hub: na př. ryžik (Lactarius deliciosus), gruzď (L. piperatus), pogruzdi (L. scorbilatus et

l. vellereus), volnuški (L. torminosus) a j.

Také vědecká literatura je bohatá. K zevrubnějšímu studiu doporučujeme třídílnou „Mykologii" Kurzanova z r. 1940, ze starších na př. práce Jačevského.

Těšíme se, že nadějně započatá spolupráce s našimi ruskými kolegy se bude rozvíjet tak, jak toho společný zájem vědy i praxe vyžaduje.

Ing. Dr. František Musil:

Vliv podhoubí vyšších hub na obsah a pohyb vody v půdě.

L'infuence du mycélium des champignons supérieurs sur la quantité et la fluctuation de l'eau dans le sol.

Dobrým pozorovatelům přírody a zvláště houbařům jsou dobře známy houbové čarodějné kruhy s jejich vnějšími charakteristickými znaky, to jest bujnějším a tmavě zeleným porostem, výskytem plodnic hub a případným odumřením vegetace. Méně známy jsou však vlastnosti půdy v čarodějných kruzích.

Provedeme-li řez půdou (sondáž) v čarodějném kruhu, zjistíme v půdě velké množství podhoubí, zvláště v době tvorby plodnic. Podle druhu houby je podhoubí různě silné a zasahuje různě do hloubky a šířky. Na příklad u pýchavky obecné jsem pozoroval velmi jemné, bílé podhoubí zasahující

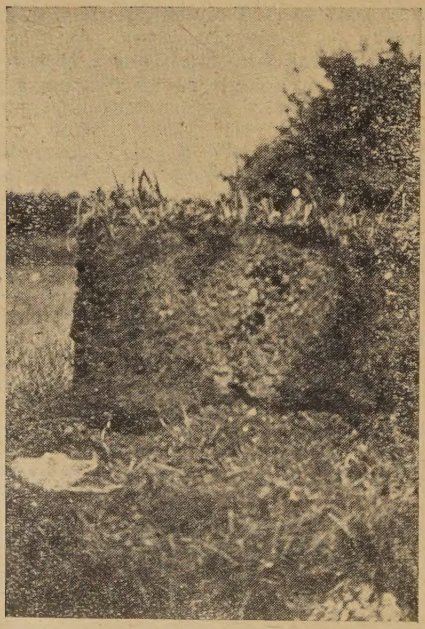

Obr. č. 11. Vyrytá půda z čarodějného kruhu, kde půda protkaná podhoubím se jeví jako světlejší plocha. Foto Dr F. Musil.

do hloubky 5—9 cm, u strmělky největší jsem zase viděl podhoubí barvy špinavě bílé a velmi silné, které v jednom případě proniklo do hloubky 20—27 cm. Pronikání podhoubí do hloubky je odvislé také od půdy. Na půdách mělkých prorůstá podhoubí do menší hloubky a zase v půdách hlubokých proniká podhoubí hlouběji. Podhoubí půdu silně prorůstá a dodává jí houbové vůně.

Při sondáži půdy v čarodějném kruhu možno dále vidět, že půda s podhoubím se liší v některých obdobích vlhkostí a tím také barvou od okolní půdy bez podhoubí. V období, kdy půda má dostatek vláhy, již pouhým okem shledáme, že půda s podhoubím je sušší a světlejší barvy než okolní půda bez podhoubí (obr. č. 11, 12). Tento zjev je nejvíce patrný v době tvorby plodnic. Po období déle trvajícího sucha, kdy normální půda je

Obr. č. 12. Celkový pohled na průřez půdou v čarodějném kruhu **strmělky** po podzimních deštích. Půda s podhoubím je světlejší barvy. Foto M. Šenkýř. Patří ke článku Dr Musila.

ochuzena o vodu zvýšeným výparem, zjistíme zase u půdy s podhoubím i pouhým okem, že obsahuje více půdní vláhy a že je v důsledku toho i tmavší barvy, než okolní půda bez podhoubí (obr. č. 13).

Podrobným pozorováním zjistíme, že podhoubí půdu úplně prorůstá, jak mezi jednotlivými půdními částicemi, tak i částice samotné. Na svém povrchu podhoubí poutá velké množství vzduchu, z kterého čerpá kyslík ke svým životním procesům. O přítomnosti poutaného vzduchu na podhoubí se snadno přesvědčíme. Malou hrudku půdy prorostlé podhoubím vhodíme do vody a tu zpozorujeme, že půda je obalena třpytivými bublinkami vzduchu a při dalším pozorování shledáme, že vhozená hrudka půdy s podhoubím někdy nepřijímá vůbec vodu anebo jen velmi málo a pomalu. Tento zjev je zvlášť dobře pozorovatelný u půdy s podhoubím odebrané v létě a na podzim, anebo u půdy s podhoubím, kterou jsme nechali na vzduchu vyschnout. Tím, že podhoubí s poutavým (absorbovaným) vzduchem vyplňuje půdní póry a ulpívá na povrchu půdních částic, nemohou se uplatnit kapilární přitažlivé síly a kapilární pohyb vody v půdě s podhoubím bývá proto snížen a někdy až na minimum. Snížená po-

hyblivost (dynamika) vody v půdě s podhoubím má za následek zhoršenou vzlínavost a propustnost půdy pro vodu a můžeme někdy zjistit, že půdy s podhoubím některých hub jsou určitou dobu prakticky nepropustné, což jsem také zjistil i v přírodě při sledování vlhkostních poměrů půdy v čarodějných kruzích. Pozorovaná půda s podhoubím měla po podzimních deštích ještě nižší obsah vody než v létě. Bližší číselná data o vodních poměrech v půdě s podhoubím může se čtenář dozvědět v mé práci „Čarodějné kruhy", která byla uveřejněna v časopise „Lesnická práce", roč. XXV., číslo 11—12, 1946. Vlhkostní rozdíly u půdy s podhoubím oproti půdě bez podhoubí bývají značné. Tak na př. u půdy s podhoubím

Obr. č. 13. Průřez půdou v čarodějném kruhu v létě v období sucha. Tmavá plocha na průřezu je půda s podhoubím, která obsahovala 12,5% vody, kdežto okolní půda bez podhoubí obsahovala jen 5,6% vody. Foto Dr F. Musil.

májovky jsem zjistil v jednom případě nižší obsah vody i o 10%, u lesní půdy s podhoubím lesního žampionu dokonce o 15%. Podhoubí všech hub nezhoršuje stejně vzlínavost a propustnost půdy pro vodu. Největší zhoršení uvedených fysikálních vlastností půdy jsem dosud pozoroval u strmělky největší a u lesního žampionu a nejmenší u pýchavky obecné.

Zhoršená vzlínavost a propustnost u půdy s podhoubím je také příčinou vadnutí a odumření vegetace v čarodějných kruzích, zvláště v období déle trvajícího sucha, poněvadž přívod vody v důsledku zhoršených jmenovaných fysikálních vlastností je pro život rostlin nedostačující. Čím

je období sucha delší, čím je podhoubí mohutněji vyvinuto a zasahuje do větší hloubky a šířky, tím větší je i prostor, ve kterém pohyblivost a přístupnost vody pro rostliny je minimální a v důsledku toho je v těchto místech i odumření vegetace úplnější a v širším pruhu (obr. č. 14). V čarodějných kruzích hub, které vytvářejí jemné podhoubí a zasahující jen do malé hloubky (na př. pýchavka obecná) jsem nepozoroval vadnutí a odumření rostlin, což si vysvětluji tím, že zde jednak není dynamika vody snížena na minimum a jednak že kořeny rostlin po proniknutí nízké vrstvy půdy s podhoubím zasahují do půdy bez podhoubí, kde je již normální vodní režim.

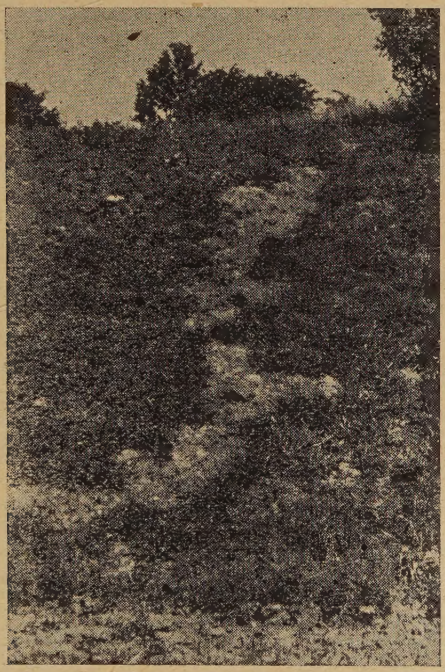

Obr. č. 14. Úplně odumřelá vegetace v čarodějném kruhu **strmělky největší** (Clitocybe maxima). Foto Dr Fr. Musil.
(Jde tu o Cl. candida Bres., strmělku bělostnou, viz Smotlachův Atlas hub.)

Skutečnost, že rostliny v houbových čarodějných kruzích odumírají následkem sucha a ne z jiných příčin, jak se mnozí autoři domnívají, jsem prokázal pokusem. Z míst v čarodějném kruhu, kde vegetace úplně odumřela, jsem odebral půdu, rozmělnil ji, abych vyloučil nepříznivý vliv podhoubí a vzduchu na vzlínavost a propustnost pro vodu a do takto připravené půdy jsem nasel při posledním pokusu jílek anglický, jehož vzrůst oproti půdě kontrolní byl ještě lepší. Bujnější vzrůst rostlin v čarodějném kruhu je způsoben rostlinnými hormony, poněvadž půda s podhoubím jich obsahuje větší množství. Rovněž v přírodě vidíme, že úplně holá místa v čarodějných kruzích po určité době zarostou vegetací. Až

podhoubí začne odumírat a odumře (humifikuje se), což někdy trvá i několik let, zmizí i nepříznivý vliv podhoubí na pohyblivost vody v půdě a v zemině pak nastává opět normální vodní režim.

Agrofysikálním rozborem jsem také zjistil, že i ostatní vlastnosti půdy, charakterisující obsah a pohyblivost vody v půdě (okamžitá provlhlost, kapilární nasáklivost, maximální vodní kapacita, absolutní kapacita vodní) jsou u půd s podhoubím zhoršeny. Porovitost, absolutní vzdušná kapacita, provzdušenost je u půd s podhoubím zase lepší.

Na základě uvedených poznatků nutno závěrem říci ještě toto: Posuzujeme-li vlastnosti půdy s podhoubím s hlediska zemědělského, musíme konstatovat, že podhoubí vyšších hub zhoršuje některé fysikální vlastnosti půdy. Oceníme-li však vlastnosti půdy s hlediska životních podmínek vyšších hub, pak musíme říci, že pozměněné vlastnosti půdy v důsledku přítomnosti podhoubí jsou pro život hub příznivé. Tím, že podhoubí porušuje kapilaritu — vzlínavost, nemůže půda s podhoubím úplně vyschnout, čímž si zachová v období velkého sucha určité množství vody, které umožňuje podhoubí život. Větší provzdušenost půdy s podhoubím rovněž houbám prospívá, poněvadž dostatek vzduchu a tím i kyslíku v půdě je pro život hub nutný.

J. Jarmiš:

Pražský vzorkový veletrh a houby.

La Foire de Prague et les champignons.

Na 51. Pražském vzorkovém veletrhu, který se konal od 14. do 31. V. 1950, zaujímaly přední místo a byly také středem pozornosti exposice lidově demokratických států, v čele se Sovětským svazem. Průmyslový palác na Starém výstavišti podával obraz jejich budovatelského úsilí, se zaměřením na hodnocení lidské práce a prohloubení zahraničního obchodu. Mezi exportním zbožím některých zpřátelených států nechyběly jedlé houby a výrobky z nich.

Především v exposici lidového Polska nemohly ujíti pozornosti návštěvníků houby, nakupené v oboustranně přístupné vitríně, z jichž poměrného množství dalo by se usuzovat na velmocenské postavení Polska v obchodu houbami. Státní ústředna výrobků z lesních plodin Las ve Varšavě vystavovala tu v exportním balení houby sušené (podborovníky a jiné), houby v prášku, solené a v octě. Na průhledných celofánových obalech bylo možno čísti: Borowik suszony — Boletus dried, Maczka grzybowa — Powdered mushrooms. Snaha, aby houby byly uváděny do obchodu viditelné (žádný „zajíc v pytli"), se uplatnila i u hub nakládaných ve sklenicích s nápisy: Kurka w solance (t. j. solená liška), Borowik w solance (t. j. solený hřib) a Borowik w occie (t. j. hřib v octě s přísadou cibulky, mrkve a koření). Polská „kurka" nemá ve slovanském jazykovém Babyloně ničeho společného s českou kůrkou, ale zato jest srozumitelnější Slovákům, kteří znají houby lišky pod jménem „kuriatka". Polský i slovenský lid připodobnil žlutě zbarvené houby kuřatům, kdežto český lid viděl na nich barvu lišek. Kdo porozuměl takto, co znamená „Kurka w solance", mohl pak snáze pochopit při pohledu na polské masné konservy, poskytující vybrané lahůdky pracovníkům a budovatelům, že „Kura mieso w galarecie" jest něco, čím by nepohrdl sebenadšenější houbař, nevyjímaje koryfeje našich mykologů Dr Smotlachu, totiž — slepičí maso v rosolu.

V exposici lidové republiky Bulharské vystavoval Bulgarplodexport Sofia sušené hříbky, nakrájené po celé délce plodnic, kterýž způsob zpracování usnadňuje kontrolu pravosti a vylučuje přimísení nožek ňub méně hodnotných. Bulharské hříbky měly za obal bedničku, podobně jak jsou zasílány sušené švestky. Na několika plechovkách téže velikosti jako s konservovanou zeleninou, ale opatřených nápisem Houby (nahoře) a Champignons (dole), naznačovalo jejich obsah také vyobrazení žampionů barvy bílé, žluté a uprostřed nich dvojice hub vzhledu čechratky černohuňaté (Paxillus atrotomentosus Batsch). Tyto konservované houby jsou, podle informace získané u pořadatelského stolku, upraveny k přímému požívání. Zájem houbařů budí pochopitelně otázka, zatím nezodpovědněná, do jaké míry se shoduje s obsahem obraz na obalu a zda jsou v Bulharsku konservovány žampiony také s čechratkou černohuňatou, která zajisté roste v tamních jehličnatých lesích. Výzkum hub co do upotřebení k průmyslovému zpracování má vskutku volné pole v různých směrech, oprostí-li se výzkumnictví od zkostnatělého byrokratismu a konservatismu.

Maďarská lidová republika hledala prostřednictvím veletrhu odbytiště pro svou specialitu: houby na paprice. Maďarsko, které dalo světu pojmenování papriky a na paprice připraveného jídla, guláše, zůstává věrno své tradici, používajíc domácího koření při výrobě konserv. Nápisy na nízkých plechovkách: Champignons à piment, Mushrooms in „paprika" — prozrazovaly obsah řečených konserv, které mají být podle upozornění uchovány na chladném místě. Jakožto koření domácího původu přichází v Maďarsku ke cti také aromatická houba lanýž (Tuber aestivum Vitt.), o čemž svědčily nápisy na konservách s husími játry: Gooseliver block with truffles, Pâté de foie gras truffé atd., vše s označením původu: Made in Hungary (t. j. Vyrobeno v Maďarsku). Řada lahviček s polévkovým kořením po způsobu Maggi nasvědčovala tomu, že Maďaři se také v tomto směru zabývají zpracováním hub.

Do výstavního pavilonu F, věnovaného výživě, pronikly též maďarské výrobky z husích a tučných jater s lanýži, opatřené textem anglickým nebo francouzským. České houby zastupovalo zde několik naplněných sklenic z Milevska: Liška obecná (Cantharellus cibarius) v octovém nálevu, Ruský mixed-pickles v kořeněném octovém nálevu. Přihlížející mladá žena pravila ke svému průvodci: „To jsou lišky nakládané. Ty bych si tak dala!" Jak patrno, nabízí se viditelné zboží samo, což jen potvrzuje odbytový význam veletrhu a tržiště vůbec. Z ukázek výrobků národního podniku Fruta byla zde také sklenice nakládaných hříbků. Kostky polévkového koření ve vitríně Pražských mlékáren a VDP připomínaly péči distribuce o odbyt výrobků z hub. Jiný národní podnik, Čsl. mrazírny, propagující heslo „Také v zimě čerstvé", vystavil mezi obaly svého zboží krabičku z tuhého papíru, na které byly vyobrazeny dva hříbky. Podle toho se mají pracující spotřebitelé nač těšit, že kromě zmrazené zeleniny a ovoce si budou moci koupit v zimě i čerstvé hříbky. Podmínkou jest ovšem, aby se uvedlo ve skutek, co hlásala exposice národního podniku Koospol ve Veletržním paláci a nač poukazuje již dlouhá léta Dr Smotlacha:

„Dokonalou organisací sběru lesních plodů zhodnotíme dosud málo využité bohatství našich lesů."

V tom ohledu připadá zejména průmyslu na Slovensku úkol, aby se plánovalo co nejširší zpracování tak hodnotné domácí suroviny, jakou představují houby.

Josef Hásek:

Dvojník čirůvky mýdlové.

La double forme de Tricholoma saponaceum Fr.

(Předneseno na odborném sezení ČMS a MÚ 3. V. 1950.)

Na naší loňské podzimní výstavě v budově vysokého učení technického v Praze II, Karlovo náměstí, podařilo se mně učiniti překvapující objev. Mezi přinesenými čirůvkami mýdlovými — Tricholoma saponaceum Fr. — upoutaly moji pozornost štíhlé kusy čirůvek téměř k nerozeznání od podobných čir. mýdlových, které znám a s oblibou sbírám již od r. 1912. Na pohled však přece se mně nezdály a vzal jsem jednu z nich do ruky a přičichl k ní. Nosem mi projela odporná vůně téměř totožná se zápachem čir. sírožluté — Tricholoma sulphureum (Bull.).

Vzpomněl jsem si ihned na různé nářky na čir. mýdlovou, která prý způsobuje značné žaludeční potíže, ale prý jen někdy, též na mnoho různých pozorování našich houbařů, uveřejněných v našem časopise, a zbystřil jsem pozornost. Bylo mi zřejmo, že se blížím rozluštění záhady, obklopující č. mýdlovou. Rozříznul jsem houbu a ihned mě čekalo další překvapení. Průřez byl čistě bílý, neměnící se. Klobouček byl na okraji slabě (ale více než u mýdlovky) podvinutý. U pravé č. mýdlové nabíhá řez do barvy slabě růžové; i vně při čištění třeně se má objeviti barva oranžová až pleťová. Zde nic takového, třeň jevil pod kloboučkem barvu bělavou, přecházející do slabě nahnědlé, k zašpičatělému konci

Obr. č. 15. **Čirůvka pamýdlová čili ošemetná,** Tricholoma pseudosaponaceum Hásek, houbu podle skutečnosti a plodnic donesených na pražskou výstavu nakreslil a zařadil do své matriky (50/13 A) J. Hásek. Na výstavu byla donesena 26. IX. 1949. Kresbu k tisku upravil M. Smotlacha.

třeně do slabě okrové barvy nabíhající. U pravé mýdlovky třeň bývá často poněkud ztluštělý, u nepravé tenký.

Bylo mi zřejmo, že mám pravděpodobně před sebou nový druh čirůvky, který pro velikou podobnost unikal dosud pozornosti mykologů. Mám za to, že jsem nalezl dvojníka, který způsobuje špatnou pověst neškodné a výborné č. mýdlové. Pamatuji si jednu otravu, přihodivší se mému otci Josefu Háskovi v r. 1913 po požití čirůvek mýdlových, kdy se dostavily silné bolesti hlavy, žaludku, průjem, jako bývá po požití již známých některých zvonovek nebo většího množství pestřece. Mohla býti zaviněna snadno touto nepravou mýdlovkou. Máme-li již dvojníka muchomůrky načervenalé — muchomůrku ošemetnou čili parůžovku, pak budiž název této čirůvky — **širůvka ošemetná — Tricholoma pseudosaponaceum — čili pamýdlovka (nepravá mýdlovka).**

*

Objev kol. Háska je velmi cenný, svědčí o jeho dlouhém studiu hub, neboť pak teprve příroda sama mluví a ukazuje pozornému nové poznatky a nová fakta. Takovýchto dvojic, jako ji objevil Hásek, je ve velkých houbách mnoho a zjišťují se teprve při delším jich studiu a pozorování. Tak se nám podařilo časem odlišit křemenáč březový a osikový, muchomůrku zelenou a citronovou, kozák březový, habrový a dubový, kozák březový typický a kapucínek, holubinku namodralou, holubičí a osikovou, atd. atd.

Viděl jsem několik kusů čirůvky Háskovy, neboť mi je přinesl na ukázku. Potvrzuji správnost jeho pozorování. Také obrázek byl hned kol. Háskem pořízen. Je velmi pravděpodobné, že tu jde o nový druh, který bohatý rod čirůvek zajímavě doplňuje. Tím je také odůvodněn název houby: Tricholoma pseudosaponaceum Hásek.

Prosíme všechny čtenáře, kteří se zabývají z větší míry čirůvkami a znají dobře čirůvku mýdlovou, aby nám zaslali svoje poznámky.

Dr. Smotlacha.

Prof. Dr. Ed. Baudyš:

Příspěvek k názvosloví našich hub.

Remarques sur la nomenclature de nos champignons.

Pokládám sběr lidových jmen hub, jak jej koná od r. 1918 Dr. Smotlacha v ČČSH za činnost velmi cennou, která přispívá k dokonalému poznání hub zvláště našich méně běžných hub jedlých, místy však sbíraných. Věnuji proto i sám lidovým jménům hub svou pozornost. Budiž zde uvedeno několik mých zjištění z Čech i z Moravy.

Lidové názvy hub jsou v severovýchodních Čechách dosti shodné, neboť kozímu pysku se říká sametáček i v okolí Hořic a Jičína. Rovněž pestřeci je nazýván lanýžem a to i na Moravě. Klouzkům se říká na Jičínsku a Hořicku podmásník, bez rozlišení druhů.

Oříš byl dovážen na pražský trh ještě v r. 1916 a sice ve velikých shlucích a lidově byl označován mylně jako „kotrč", podobně je nazýván i v okolí Kopidlna a Rožďalovic. Boletus variegatus (hřib strakoš) je nazýván v okolí Plzně „linduška".

Za jménem „kuřátka" je nutno dávat do závorky „kozí bradky", neboť na Moravě, zejména na Malé Hané, je takto nazývají a pod názvem

kuřátka představují si naše lišky. Křemenáč je všeobecně „janek" a v okolí Šumperka a v Zábřehu je nazýván „němec".

Houby, které nejsou všeobecně sbírány a označovány v Čechách, na př. na Jičínsku „prašivky", nazývají se na Moravě „žabiny" anebo „komprdy".

Jos. Otruba:

Počáteční stadia hub ve smrčinách.

Les étapes primaires d'évolution des champignons dans les bois d'épicéas.

Otázka, které druhy hub se vyskytnou první v mladých lesních kulturách a v jakém pořadí následují za nimi druhy ostatní je značně složitá. Nejlepším prostředím pro taková pozorování jsou nově založené lesní kultury na místech, kde dříve lesů nebylo. Sledujeme-li na příklad počáteční stadia hub v mladých smrčinách, zjistíme, že vývoj druhových plodnic v jednotlivých smrčinách a také na různých místech téhož smrkového porostu je rozdílný. Někde objeví se v nich první čechratka podvinutá, jinde slizák mazlavý, ryzec pravý odrůda smrková, opět jinde lišky, muchomůrka červená, smrková odrůda hřibu a pod. Stanovit pořadí druhů hub, platné pro smrčiny všeobecně, nelze. Souvisí to nepochybně s rozmanitou povahou míst smrkem osazených. (Složení půdy, sklon, výhřevnost, vlhkost, výparnost atd.) V mladých smrčinách uprostřed lesů přistupuje k tomu ještě složení porostů předcházejících. Zaznamenal jsem si několik příkladů: Na travnaté polostepní mezi s jižním sklonem u Pivína zjištěny v mladém smrčí **Tricholoma imbricatum, Lactarius deliciosus, Phlegmacium variicolor.** V nízkém smrčí se sklonem severním u Lhoty blíže Drahanovic: **Gomphidius glutinosus, Cantharellus cibarius.** Tamtéž v jehličí pod hustými větvemi smrku: **Amanita muscaria,** kolem stromků **Gomphidius glutinosus, Tricholoma saponaceum.** V nízkém smrčí u Lošova: V jehličí **Tricholoma vaccinum, Cantharellus cibarius,** v mechu a nízké trávě **Dermocybe cinnamomea.** Že v mechu a trávě na okraji smrčin rostou i hřiby, zná každý ze zkušenosti. Mnohé smrkové porosty zůstávají houbově téměř sterilní, nebereme-li v úvahu některé druhy helmovek a špiček, odvislých od tlejícího jehličí.

Josef Bílek:

Jaký vliv má sběr hub na životnost hub.

Quelle est l'influence du ramassage des champignons sur la résistence du mycéllium et sur la présence des champignons?

K článku p. J. Bulíře na straně 9. ČČsH XXVII (1—3) chtěl bych uvést, že moje sporé zkušenosti by připouštěly ještě jiné vysvětlení pro to, že po delší řadě let sběru houby přestanou tím na určitých místech růst. Sbírám hřiby a křemenáče na určitých místech již 25 let, možno říci že intensivně, ježto jsou to místa u cesty, kde žádnému z hřibů není dovoleno vyzrát a rostou tam přece nezměněnou měrou dále a vysvětluji si to tím, že se pro růst jich nezměnily vnější podmínky, kdežto na jiných místech přestaly houby růst po sběru daleko méně intensivnějším. Při

srovnávání těchto míst výskytu musel jsem konstatovat, že na místě, kde houby růst přestaly, nastala určitá, vzhledem k precisním nárokům houby často dosti značná změna. Jen si představte, co se za dvacet let v lese všechno změní! Z mladé houštiny, tmavé a uzavřené suchým parnům a pohybu vzduchu, stane se les polovysoký (laťák), les sušší, poněvadž spotřebuje více vláhy ke svému životu, travnatý porost ustoupil začasté před jehličnatým humusem, nebo byl nahražen travinami jinými, prostě, je to změna prostředí tak veliká, že podle mého názoru postačí k tomu, aby houby svá stanoviště měnily. Ovšem, člověk, který má po léta tento les stále na očích, tyto změny nepozoruje a vysvětluje si to, že houby přestaly na určitém místě růst výsběrem hub. (Mám ovšem na mysli výsběr rozumný, nespojený s hrabáním a rozrušováním podhoubí v lese, toto musí samozřejmě vést k tomu, že houby na takovýchto místech pak růst přestanou).

Miroslav Pulchart:

Několik ukázek z díla Petra Antonia Micheliho z roku 1729.

Quelques extraits de l'ouvrage de P. A. Micheli de 1729.

Část II. (První byla otištěna ve XXVI. ročníku).

Smrž (u Micheliho Boletus) je definována takto: „Jest rod rostlin, lišící se od chřapáče (u Michelliho Phallo-boletus) kloboukem dole uzavřeným, který se tam spojuje s třeněm." Je uvedeno 5 druhů s těmito diagnostikami:

1. Smrž jedlá, svraštělá, mohutnější a kulovitá. V dubnu na písčitých polích a ve vyschlých jamách, s následujícími se přiváží na náš trh a prodává se.

2. Smrž jedlá, svraštělá, bělavá, jakoby sazemi pokrytá. Po celý duben se prodává jako předchozí.

3. Smrž jedlá, svraštělá, žlutavá. S předešlou.

4. Smrž jedlá, tvaru mezníku. V Italii jsem ho nikdy neviděl, jen v Německu.

5. Smrž jedlá, smačklá, hustě dírkovaná a po délce žebernatá, přecházející z popelava do zelena, s třeněm silnějším, bílým. Na polích.

Jména prvních čtyř jsou převzata z Tournefortových „Institutiones rei herbariae", páté vytvořil Micheli sám. Kromě citovaných jmen uvádí také synonyma. Tak na př. druhá smrž má také tyto názvy:

Houba dírkovaná, svraštělá, bělavá, jakoby sazemi pokrytá. C. Bauhin, Pinax 370.

Houba svraštělá nebo rozsedalá nebo složená, z bílé barvy poněkud červenající. J. Bauhin, Historia 3.836.

Prvního rodu jedlých hub druh 1. Clusius, Historia CCLXIII.

Kromě toho uvedena i jména italská a lokality většinou z okolí Florencie, které vynechávám, protože pro nás nemají význam. Na konci každého Micheliova rodu je stručná poznámka o etymologii. U smrže stojí: Boletus $\beta\omega\lambda\acute{\iota}\tau\eta\varsigma$ má jméno z řeckého slova $\beta\omega\lambda\sigma\varsigma$, t. j. hrouda, pro nepravidelný tvar a dírkovaný povrch, jak pozorujeme na houdách.

Na konci díla je 108 krásných mědirytin, které dali pořídit mecenáši. Bylo jich skoro 200 a nalezneme mezi nimi panovníky, šlechtice, církevní hodnostáře, zámožné jedince občanského stavu i učené společnosti větši-

nou z Italie, ale i z jiných evropských zemí. V knize jsou též aprobace úřadům církevních i světských, v nichž je zdůrazněno, že neobsahuje nic proti pravé víře a čistotě mravů.

Je skoro líto čtenáři, vezme-li do ruky tuto knihu 219 let starou, s největší péčí vypravenou, a srovná-li ji s některými dnešními publikacemi ve spěchu dělanými, u nichž je zřejmo, že účelem byl jen finanční efekt. Zde je každé maličkosti věnována pozornost a již mědirytina Herkula, zabíjejícího lernejskou saň, a Pallas Athény (značka tiskárny) s latinským nápisem „Neustupuj zlu!" na první stránce, uvádí čtenáře do dávno minulých dob začátku osmnáctého století.

Dr. F. Smotlacha:

I. Houby některá léta tiše rostoucí.

Quelques observations sur les champignons qui, pendant quelques annés, restent infructueux.

Za svého sběru a studia hub od kvinty gymnasia (od r. 1901) počínaje, zjistil jsem několik důležitých okolností v jejich životě:

1. Les je i v zimě plný hub, ovšem jen houbí či podhoubí, které roste ve svém substrátu t. j. v zemi, v pařezech i živých kmenech stromů, jež však se projevuje plodnicemi teprve na jaře, v létě a na podzim. Avšak toto houbí je podstatou hubné rostliny t. j. její prvou houbí vegetativní — případně i druhou generací — houbí plodonosné. Na houbí plodonosném vyrůstají pak plodnice, které rostou na něm jednou nebo i vícekrát v roce.

2. Některé houby vyskytují se ve svých plodnicích na svém místě dlouhou dobu, t. j. 20—30—40 let. Tak je tomu u hřibu satana — Boletus Satanas Lenz, u hřibu královského — B. regius Krombh., u kozáka habrového — B. rugosus Fr., u holubinky olivové — Russula olivacea Schff. atd. Pak jsou druhy, které vydrží na jednom místě růst menší řadu let (5—10—15), ale obyčejně ještě velmi dlouho. To platí o všech formách hřibu pravého, tedy také o hřibu smrkovém — B. bulbosus Schff., o klouzcích, křemenáčích, kozácích, ryzcích atd. Trvání růstu hub na jednom místě souvisí samozřejmě u symbiontů se stromy, pod nimiž uvedené houby rostou. Proč plodnice přestanou i někdy po dlouhé době na určitých místech růst, nepodařilo se mi v mnohých případech zjistit. Někdy jsem soudil, že to učinilo sucho, na př. po r. 1947, jindy se zdá, že to bylo způsobeno stálým sběrem, kdy plodnice nedozrávají a nemohou tudíž vytvářet výtrusy, takže se podhoubí nemůže obnovit. Ovšem na př. u satana toto podhoubí nepochybně trvá bez obnovy při svém životě tak dlouhou dobu. Určitě přestanou růst plodnice na svém místě druhým rokem po skácení soužitného stromu. (Někdy hned).

Stejně jako houby symbiotické mohou být vytrvalé i houby parasitické, které trvají tak dlouho jako jejich hostitelé. To ovšem život svůj prodlužují houby saproparasitické, rostoucí po smrti hostitele i na jeho zbytcích. V Atlase jsem uvedl již jako příklad choroš sírový — P. (Grifola) sulphureus Bull. Také houby hniložijné mohou být trvalé, zde však již se vyskytují houby rychle pomíjivé, což zejména u symbiontů není možno. Symbiotické houby jsou přirozeně ze všech nejvytrvalejší.

Zvlaštností mezi houbami, ale jen pro toho, kdo život hub blíže nesledoval, jsou houby tiše t. j. planě bez plodnic rostoucí. K jich poznání přivedl mne kalendář hub, na němž jsem již v mládí pracoval. Měl jsem a mám svá „místa" hub ve svých „mykologických zahradách" na Hra-

decku i v kraji pražském, ale marně tam chodím za houbami, některá léta nevyrostou. Zde jsou tři možnosti:

a) Vyhynuly, což se stává v místech, kde byl les vykácen. Tam zaniknou i houby čistě symbiotické a úplně odkázané na své určité stromy, jež byly vykáceny.

b) Přestěhovaly se, což se stává na př. u smrží a václavek. Pak objeví se na blízku jinde.

c) Konečně je případ, že toho roku nevyrostou vůbec. Podhoubí jejich žije v substrátu, avšak plodnice nevytváří. V tomto případě máme zase několik odlišných případů

Obr. č. 16. **Chřapáč jamkatý** — Helvella lacunosa (Atz.) je krásná, svým tvarem archaistická houba, rostoucí v humuse v listnatých hájích i pod keři. Jedlá, chutná, podle skutečnosti kreslil M. Smotlacha. 10. VI. 1944. Sbíral týž 9. VI. v lese „Holá" u Sádové. O chřapáči jamkatém byla řeč v předcházejícím sešitě ve článku Smotlacha: Houby chřapáčové.

aa) Podhoubí je slabé, špatně vyvinuté, chorobné, živoří. Proto nevytváří letos plodnice. Vytvoří je příště, až se poměry změní.

bb) Podhoubí je sesláblé, že stačí jen na málo plodnic.

cc) Na kalendářní dobu, kdy se měly tvořit plodnice, bylo příliš sucho, vlhko, chladno. Kalendářní doba přešla. Plodnice se nevytvořily a náhradně (později) se netvoří. Podhoubí roste tiše bez plodnic. To bývá u některých smrží, hřibů a pod.

dd) Jsou houby, které vytváří své plodnice v přestávkách let. Pozoroval jsem to určitě u mnohých hub chřapáčovitých, hřibovitých, břichatek a j. Těchto druhů hub je pravděpodobně více. Nestačí jim kalendář roční, mají kalendář víceroční.

ee) Velmi častý zjev je a to již u našeho hřibu obecného, že některá léta roste na svém místě jen v malém, jiná léta zase ve velkém množství.

ff) Konečně jsou případy, kdy některé druhy hub, na př. hřib obecný nebo také i smrž přerostlá vyrostou některá léta nejen na svých stálých místech, nýbrž široko a daleko kolem a to i na místech, kde jsem je nikdy dříve nepozoroval, ve velkém množství.

Tento případ — občasného růstu některých druhů hub — zjistil jsem podle svých zkušeností vždy za několik let. Tak mohou našim výzkumníkům připomenout, že muchomůrka červená roste za velké úrody hub všude v lese i mimo les, kde je nějaký lesní strom. R. 1934, kdy byla u nás nadměrná úroda hub a zvláště hřibů obecných, rostly tyto nejenom na širokých nalezištích pod smrky a duby, nýbrž v borovinách, ba dokonce na př. pod lipami mimo les a pod. Zřejmě se tu ukázalo, že podhoubí jejich žije na daleko větších prostorách a na daleko více místech, než by se podle normálního sběru plodnic a příslušnosti k hlavním stromům mohlo soudit.

gg) Také právě v uvedeném případě možno mluvit o občasném růstu hub, který se však u některých druhů hub vyskytá v přírodě často jen přímo pro ně, čili ve velkém množství a přemnoha místech některá léta a některých místech jen pro ně samé. Sem patří na př. epidemie hlízenky sasankové (Sclerotinia tuberosa Hdw.), kterou jsem pozoroval v dubnu r. 1945 v jednom kraji na Šumavě. (Rostla tu v desetitisících plodnic na sasankách). Zjistil jsem i místní epidemii bouchoře švestk.

Můj objev občasného růstu hub ve svých formách má veliké důsledky pro mykofloristika a pro všechny práce o výskytu velkých hub. Všechny totiž záznamy o tom, kde kdo kterou velkou houbu saprofytickou, symbiotickou a většinou i parasitickou sbíral, znamenají jen, že tam našel v jistý čas plodnici příslušného druhu, nikoliv však vlastní hubnou rostlinu t. j. houbí čili mycelium příslušného druhu. To roste většinou trvale nepochybně na mnohem větších prostorách a mnohem více místech, než jak by se dalo soudit podle sběru a výskytu plodnic. Také časově je zde rozdíl. Podhoubí trvá nebo může trvat mnohem déle na příslušném místě než se tam sbírají jeho plodnice. Ve většině případů a u většiny druhů velkých hub nemůžeme také, sbírajíce plodnice, říci, jak dlouho tam již podhoubí žije čili kdy tam začalo žít.

Důsledek našeho objevu pro vědecký výzkum hub některého kraje a tedy i ČSR je dalekosáhlý:

Třeba především rozlišit houby v kraji v plodnicích nalezené 1. na trvalé I. stupně, na velmi trvalé — 15—40 i déle let na jednom místě se vyskytující, 2.—3. na trvalé II. stupně, středně trvalé, asi 5—15 let na jednom místě se vyskytující a trvalé III. stupně, t. j. jen asi 3—5 let trvající na místě a 4. na pomíjivé, jež možno rozlišit na houby dvouleté a jedno-

leté. K jednoletým patří na př. houby trusové, které vyrostou na trusu podhoubí s trusem, vydavše tu množství svých plodnic. Podhoubí jejich vydá u hub trusových plodnice někdy jen jednou, jindy vícekrát a vydrží na trusu rok či snad někdy i dva, než trus úplně zhnije. Sucho, zima, prodlužují život houby na některých místech. Patří sem i houby tvrdkové, rostouci z tvrdohoubí (sklerotia), jako na př. zmíněná již hliznatka sasanková a penízovka hliznatá — Collybia tuberosa Bull. To jsou vlastně houby v podstatě dvouleté, neboť vytvářejíce sklerotia přetrvávají z jednoho roku na druhý. Je to u nich jako u pomíjivých hub trusových (na př. u mrvele rýžkatého — Panaeolus retirugis Fr., který roste na mladém koňském trusu. Houby krátkodobé obnovují se z přečetných výtrusů. **Důsledek pro systematiku a floristiku:** U velkých hub neregistruje se vlastní rostlina, nýbrž jen její plodnice.

II. Klasifikace hub podle jejich hodnoty chuťové, kuchyňské, průmyslové, hospodářské a užitkové vůbec.

De la classification nutritive des champignons.

Jak jsem již ve svých dvou Atlasech (Smotlacha-Vejrych: „50 druhů hub, které doporučujeme sbírat" a Smotlacha: „Fotografický Atlas hub jedlých a nejedlých", jehož II. vydání právě vychází) sdělil, provedl jsem během čtyřiceti let práce klasifikaci 1700 nejvýznačnějších hub, zařadiv je podle jejich vhodnosti k užitku (jídlu) pro člověka do sedmi tříd:

I.-III. třída mající asi po stu druzích hub, obsahují úhrnem 300 druhů našich nejchutnějších, k jídlu, průmyslu a obchodu nejvhodnějších hub. V posledních letech a zvlášť r. 1949 podrobil jsem tuto svou klasifikaci podrobné kontrole na všech druzích, které se mi dostaly do rukou a zejména také z hlediska použití těchto druhů v průmyslu výživy.

Následují třída IV., obsahující 200 druhů a třída V. s 500 druhy. Houby sem zařazené jsou zřejmě nižší hodnoty chuťové, výživové, výživné, průmyslové a užitkové vůbec. Třídu V. mohou využít jen znalci, neboť sem patří houby, které třeba dobře znát, aby se mohly využít v kuchyni, průmyslu a pod.

Z uvedeného 1000 hub I.-V. tř. dobře jedlých jsou samozřejmě nejznámější houby z prvých tří tříd, kam patří také naše houby kodexové.

Následuje VI. třída hub, které jsou sice ještě jedlé a poživatelné, avšak s různými výhradami. Mluvil jsem o nich již ve svém fotografickém Atlase hub. Sem patří zejména také houby osvobozené od podezření jedovatosti, jako je na př. kukmák okázalý, muchomůrka citronová a liška oranžová (pomerančová). Konečně existuje v naší klasifikaci poslední třída hub vzhledem k jejich praktické hodnotě t. j. tř. VII. Sem patří h. nepoživatelné, podezřelé a jedovaté.

Při klasifikaci hub podle hodnoty velmi mi pomohl praktický systém hub, který proto zde uvádím.

Praktický systém hub.

Při své klasifikaci hub od r. 1909 používám také praktického systému hub, kdežto veškeré studium hub koná se samozřejmě podle systému vědeckého, který se dnes nazývá také systémem přirozeným, poněvadž zařazuje houby podle jejich přirozených vlastností a přirozené jejich příbuznosti, přihlížeje zejména také k jejich vývoji. Praktický systém hub přihlíží k jejich praktické ceně a významu. Sestavil jsem si jej podle trhů hub, které studuji od mládí a které zvláště u nás mají i význam historický, neboť jsou produktem mnoha set let a dokladem toho, že houby jedlé byly u nás již dávno sbírány a na

trzích prodávány. Takovýmto prastarým trhům a na houby zvlášť bohatým patří trh královéhradecký. Ten jsem navštěvoval po dobu svého studia na gymnasiu v Hradci Králové. Pak jsem dokonale poznal a to již od r. 1905 také houbařský trh na Uhelném trhu v Praze, který byl za dob mého studia na houby velmi bohatý, stejně jako trh vinohradský na Tylově náměstí (Scheinerově). Právě na těchto všech trzích poznal jsem praktický systém hub. Na prvém místě na všech těchto trzích i všech jiných v ČSR jsou od pradávna houby hřibovité, protože jsou chuťově a užitkově nejcennější, nejznámější a nejbezpečnější. Lid náš hlavní druhy hub hřibovitých odedávna dobře zná a zná také dobře hřibovité houby nejedlé, jako je na př. hřib žlučník (Boletus felleus Bull.) a modrák křišť (B. pachypus Fr.). Proto právem můžeme klást houby hřibovité v praktickém systému hub na místo první, jakožto kategorii (skupinu) hub prakticky nejcennější a nejvýznačnější. Chceme-li být při sběru hub hřibových úplně bezpečni, musíme si uvědomit, že mladé hřiby obecné a dubové mohou se snadno zaměnit za smrtelně jedovatou závojenku olovovou, kterážto záměna způsobila, než jsem ji odhalil, u nás již mnoho smrt. otrav.

Za houbami hřibovitými na všech uvedených trzích a také u nás následují jedlé houby chorošovité, lošákovité a kuřátkovité, jež jsou rovněž většině našich houbařů dobře známé, alespoň ve svých jedlých druzích, jež obsahují houby chuťově, užitkově i hospodářsky cenné a úplně bezpečné, neboť není mezi nimi hub jedovatých. Pokud jsou některé dřevnaté nebo zahořklé, pak jsou to houby méně běžné a na trh nepřicházejí. Uvedené druhy byly a jsou také na našich trzích velmi ceněny a zasluhují proto, aby byly v praktickém systému zařazeny do skupiny čili kategorie druhé. Tuto hospodářsky cennou i trhově významnou skupinu našich nejvýznačnějších hub rouškatých můžeme doplnit ještě některými nižšími houbami rouškatými, jako jsou plesňákovité (stročkovité). Sem můžeme připojit také jedlé rosolovky a jedlé houby břichatkaté. Je to dobře prodejná a tedy i velmi praktická skupina hub vzhledem k otravám úplně bezpečných. Jsou vlastně bezpečnější nežli houby hřibovité.

První na jaře přicházejí na náš trh odedávna houby chřapáčové t. j. smrže a ucháče, k nimž se záhy druží rané destice, tvořící přechod od hub kustřebkovitých (kustřebkových) k chřapáčovitým. To vše jsou houby vřeckovýtrusé, do nichž ovšem patří i houby lanýžové, třebas u nás vzácné. Celá tato skupina hub patří k houbám vřeckatým, kdežto všechny ostatní houby na trhu i v praktickém upotřebení k houbám stopkovýtrusým a z nich většinou (kromě rosolovek a břichatek) k houbám rouškatým, které nám dodávají největší počet jedlých hub.

Houby vřeckaté jsou vývojově starší nežli stopkovýtrusé a objevují se na jaře z našich hub první v poradně i na trhu. Proto je v praktickém systému uvádíme na prvém místě před hřibovitými, kterým jinak by toto umístění plně patřilo z důvodů při řeči o nich již uvedených. Budou tedy za sebou následovat v praktickém systému: 1. Jedlé houby vřeckaté. 2. Houby hřibové. 3. Zbývající nelupenaté houby rouškové: chorošové, lošákové, kuřátka, kotrče a stročky spolu s houbami rosolovitými a břichatkami. To jsou všechno houby téměř úplně bezpečné proti otravám houbami. Mezi jedlými velice podobnými ucháči (z vřeckatých) nachází se ucháč jedovatý, který způsobuje občas smrtelné otravy, pročež je pravidlo, že ucháče, o jejichž neškodnosti nejsme bezpečně ujištěni, před upotřebením spařujeme.

Následují dále houby čirůvkovité a bedlovité v širším slova smyslu obsahující všechny houby lupenaté a ovšem také téměř všechny naše houby jedovaté a podezřelé. Proto je klademe na konec všech jedlých hub ve velké skupině, kterou však pro přehled ještě dále dělíme. Rozeznáváme u nich dalších pět kategorií: 4. Mléčnikovité (holubinky), 5. Houby pravolupenné (čirůvkovité), bělovýtrusé, doplněné bělovýtrusými čeleděmi ostatních jednodušších hub lupenatých t. j. liškovitých, šťavnatkovitých a špičkovitých. 6. Pravolupenné (či-

růvkovité) různovýtrusé, doplněné čeleděmi slizákovitých a čechratkovitých. 7. Lupenaté zvláštní (Extralamellales) čili bedlovité (Lepiotales) bělovýtrusé. Sem patří houby bedlovité a muchomůrkovité. 8. Lupenaté zvláštní (Extralamellales) bedlovité (Lepiotales) různovýtrusé. Sem patří hníkovité, slukovité a pečárkovité.

Když přehlédneme všech pět kategorií hub lupenatých vidíme, že kategorie 4., 5. a 8. obsahují mnoho druhů hub jedlých, patřících do prvých tří set našich chuťově i jinak nejhodnotnějších druhů hub ze třídy I.-III. podle hodnoty. Patří tam ovšem také houby z dalších tříd jakosti. Při tom jsou to skupiny bezpečné, které neobsahují hub jedovatých, leda výjimečně některé houby podezřelé, což pochází spíše z neznalosti nežli z toho, že by skutečně mezi nimi byly houby jedovaté. Proto jsou odedávna tyto druhy hub na trzích vítány a dobře placeny. Naproti tomu skupiny (kategorie) 6. a 7. t. j. houby pravolupenné různovýtrusé a ze zvláštních hub lupenatých bělovýtrusé, obsahují téměř všechny naše houby jedovaté a podezřelé, takže tyto dvě kategorie hub na našich trzích musí být pečlivě sledovány, ba přímo hlídány (dozor!). Jsou to rody: vláknice, závojenka a zvonovka z pravolupenných a rod muchomůrka ze zvláštních hub lupenatých. Tyto poslední obsahují naše houby jedovaté, ba nejjedovatější a člověku nejškodnější, jak jsme již řekli a musí proto být nejvíce střeženy. Pochopíme tedy, proč houby lupenaté klademe v praktickém systému hub na konec stejně jako je staví lid na trzích hub. Obsahují houby člověku škodlivé. Ovšem naší snahou je, abychom nebezpečí z nich pocházející, úplně odstranili.

Pokud se týče počtu hub, připadajících do jednotlivých kategorií praktického systému hub jedlých nebo alespoň dobře poživatelných, uvedeme jej jen přibližně v hrubých rysech. Podle toho čítá I. kategorie přibližně 100 druhů, II. asi 60, III. 200, IV. 90, V. 450, VI. 450, VII. 50 a VIII. asi 50 druhů hub. Celkem je tedy poživatelných, do praktického systému zařaditelných hub u nás 1400—1500 druhů. Z toho je na 1000 druhů dobře jedlých, zařazených do pěti tříd chuťové a užitkové hodnoty, jak jsme je vpředu uvedli, a 400—500 druhů jedlých (poživatelných) jen za jistých okolností (viz o tom I. díl Smotlachova Atlasu hub, který právě vyšel ve II. velmi doplněném vydání). To je právě VI. tř. hub chuťové a ostatní hodnoty.

K tomu poznamenávám, že praktický systém hub a jeho skupiny (kategorie) neznamenají kvalifikaci hub, nýbrž přehledné a praktické jejich zařazení, které je pak právě dobrou pomůckou při klasifikaci hub. Zejména se tu uplatňuje bezpečnost proti otravám houbami, což staví skupiny (kategorie) proti otravám bezpečné (současně prakticky cenné) do předu. Pokud se týče praktického významu, měly by stát vpředu houby hřibové. O postavení hub na prvé místo rozhodla však rannost jich zástupců na jaře a pak starobylost a zvláštnost hub všeckatých vůbec. To jsem vysvětlil již vpředu!

Celkem čítaly r. 1949 tř. I A 36 druhů, I B 36 druhů a I C 35 druhů, čili úhrnem 107. Ovšem naše druhy, které v klasifikaci vedeme, nejsou vždy jen systematické, nýbrž mnohdy také jen praktické. Na trzích se totiž vedle skutečných systematických druhů vedou často i druhy „malé", odrůdy nebo i nápadné biologické formy. Náš výběr I. třídy hub podle chuti a užitku je v některých rodech trochu upřísněn a naše I. třída v nich oslabena. Tak bychom mohli dobře do I. tř. chuťové a užitkové hodnoty zařadit i další smrže (pražskou, vysokou, obrovskou, žebernatou atd.), kačenky, ucháče, různé druhy a formy hub hřibovitých atd., které řadíme do třídy II. Jelikož však houby třídy II. a III. počítáme ještě mezi „prvotřídní" vzhledem k jejich chuti a užitečnosti, není to jistě nijak na závadu.

Děkuji zde všem svým spolupracovníkům v ČČSH a v Atlase a prosím o podporu další. Prosím také všechny spolupracovníky a čtenáře o kritiku právě uvedené práce a o její sdělení, abych mohl svou klasifikaci hub znovu doplnit a zlepšit. Každá pomoc bude kvitována.

III. STUPNICE CHUTI, JEDLOSTI A UŽITKOVÉ HODNOTY HUB.

I. třída, asi 100 našich nejlepších druhů hub.

La première classe nutritive des champignons.

I A | I B | I C

1. skupina (kategorie): Houby vřeckaté (Ascomycetes), chřapáčovité (Helvellales), kustřebkovité (Pezizales), lanýže (Tuberales). (Seřazeno podle systému praktického).

Morchella esculenta (L.), smrž obecná
M. praerosa Kr., smrž přerostlá
H. flava Fr. (fulva Bzk), smrž plavá
Verpa bohemica Kr., kačenka česká
Gyromitra gigas Kr., ucháč obrovský
Tuber melanosporum (Vitt.), lanýž francouzský

Tuber aestivum (Vitt.), lanýž letní
Morchella conica (Pers.), smrž špičatá
M. mirabilis Sm., smrž podivuhodná
Morch. pterigoides Sm., smrž pérová
Morch. apicata Sm., smrž hrotitá
Morch. crassipes (Vent.), smrž tlustonohá
Discina ancilis (Pers.-Bres.), destice chřapáčová

M. rimosipes (DC), smrž rýhonohá
M. hybrida Sow, smrž obojetná (pružná)
M. elata Fr., smrž vysoká
Gyromitra esculenta (Pers.), ucháč obecný
Helvella crispa (Scop.), chřapáč kadeřavý

2. skupina (kategorie): Houby hřibovité (Boletales).

Boletus bulbosus (Schff.), hřib obecný
B. pinicola (Vent.), hřib borový
B. reticulatus (Schff.), hřib dubový
B. Sykorae Sm., hřib černák
B. aquosus Kr. leoninus (Pers.), hřib bledý
B. castaneus (Bull.), hřib kaštanový
B. regius Kr., hřib královský
B. aereus Bull.-Kr., hřib bronzový
B. fragrans Vitt., hřib vonný
B. aestivalis Kallenb., hřib letní

B. impolitus Fr. (sericeus Kr.), hřib skvrnitý
B. rimosus Vent., kozák dubový
B. rugosus Fr., kozák habrový (liskový)
B. versipellis Fr.-Sm., křemenáč březový
B. rufus (Schff.), kř. osikový a jeho odrůdy
B. griseus Quél., křemenáč šedý
B. albidus Bílek-Sm., křemenáč bílý
B duriusculus Kalchb., kř. přitvrdlý
B. brunneus (tomentosus) Sm., kř. hnědý
B. populinus (nigricans) Sm., kř. topolový
B luteus L., loupák obecný
B. griseociliatus Sm., loupák šedobrvý
B. granulatus L., podmásník ovčí
B. collinitus Fr., klouzek mazlavý

B. luridus (Schff.), koloděj
B. miniatoporus (Secr.), kovář
B. erythropus (Pers.), kovář vlčák
B. fuscoroseus Sm., hřib růžák
B. subtomentosus (L.), kozí pysk
B spadiceus (Schff.), hřib osmahlý
B. elasticus Sm., hřib pružný
B. badius (Bull.), hřib hnědý
B. vaccinus Fr., h. tvrdý (kravský)
B. scaber (Bull.), kozák březový
B. holopus Rostk., niveus Fr., kozák bílý
B. melaneus Sm., kapucínek
B. purpureus Fr., hřib purpurový
B. variegatus Sw., hřib strakoš
B. Boudieri Qu., podmásník bílý

3. skupina (kategorie): Chorošovité (Polyporales), lošákovité (Hydnales), kuřátka (Clavariales), stročky (Craterellus), rosolovky (Tremellales) a břichatky (Gasteromycetes).

Polyporus (Grifola) umbellatus (Pers.), choroš oříš
Sparassis crispa (Wulf.), kotrč kadeřavá
Sp. frondosa Sm., kotrč lupenatá
Sp. brevipes Kr., kotrč krátkonohá
Globaria bovista (L.), prášilka obrov.

Polyporus (Caloporus) ovinus (L.), ch. ovčí
Polyporus (Grifola) frondosus (F. D.), ch. lupenatý
Clavaria botrytis (Pers.), kuřátka jarmuz.
Clavaria aurea (Schff.), kuřátka zlatá
Clavaria flava (Schff.), kuřátka žlutá
Hydnum imbricatum (L.), lošák stékavý čili jelenice

Polyporus (Grifola) sulphureus (Bull.), choroš sírový
Polyporus cristatus (Pers.), choroš hřebenitý
Craterellus cornucopioides (L.), stroček trubkovitý

4. skupina (kategorie): Houby mléčnikovité (Lactariaceae).

Lactarius deliciosus (L.), ryzec obecný
L. sanguifluus (Paul.), r. krvomléčný
L. volemus Fr., ryzec syrovinka
Russula vesca Fr., hol. mandlová
R. heterophylla Fr., hol. bukovka
R. cyanoxantha (Schff.), hol. namodralá
Russula virescens (Schff.), h. nazelenalá
R. grisea Bres., h. šedá
R. aurata (With.), h. šafránka
Russula olivacea (Schff.), h. olivová
R. graminicolor, h. trávozelená

5. skupina (kategorie): Čirůvkovité bělovýtrusé (Agaricaceae), šťavnatkovité (Hygrophoraceae), špičkovité (Marasmiaceae).

Cantharellus cibarius (L.), liška obecná
C. clavatus (Pers.), liška fialová
zimní (březnovka)
Marasmius Oreades (Bolt.), špička obecná
Tricholoma gambosum Fr., čir. májovka
Tr. equestre (L.), čir. zelánka
Tr. portentosum Fr., čir. havelka
Armillaria mellea (Vahl.), václavka obecná
Pleurotus ostreatus (Jacqu.), hlíva ustř.
Pl. columbinus (Quél.), hlíva holubí
Limacium marzuolum Fr., plžatka
Arm. imperialis Fr., václavka císařská
T. nudum (Bull.), č. nahá
Collybia velutipes (Curt.), peníz. sametonohá
Tricholoma bicolor (Schff.), č. dvojbarvá
T. conglobatum (Vitt.), č. klubčitá
T. aggregatum (Schff.), č. kotrčovitá
Coll. fusipes (Bull.), peníz. vřetenovitá

6. skupina (kategorie): Čirůvkovité různovýtrusé (Agaricaceae). Všechny ostatní kromě bělovýtrusých včetně čechratkovitých (Paxillaceae) a slizákovitých (Gomphidiaceae).

Entoloma clypeatum (L.), sadovka
E. majale Fr., hloženka
Paxillus involutus (Batsch), čechratka podvinutá
Ph. mutabilis (Schff.), opeňka lipůvka

7. skupina (kategorie): Bedlovité (Lepiotales), bělovýtrusé a růžovovýtrusé, k nimž patří rody muchomůrka (Amanita), bedla (Lepiota), kukmák (Volvaria).

Amanita caesarea (Scop.), císařka
Amanita rubescens (Pers.), růžovka
Amanita sulphureo-annulata Fr., růžovka síroprstenná
Lepiota procera (Scop.), bedla vysoká

8. skupina (kategorie): Bedlovité (Lepiotales) různovýtrusé, k nimž patří rody sluka (Rozites), pečárka (Psalliota) a hník (Coprinus).

Psalliota (Agaricus) campestris (L.), pečárka obecná
Rozites (Pholiota) caperata (Pers.), sluka
Psalliota perrara Bres., pečárka vzácná
Coprinus comatus (Fl. D.), hník obecný čili střapatý

b) Výzkum základní a všeobecný.

Dr. Fr. Smotlacha:

Podřád (řád) — houby hřibové — Boletales.

Jsou to houby pozemní, rouškaté, vývojově vysoce vyspělé, dužnaté (a proto většinou jedlé), klobouk até s centrálním třeněm, kde rouško je uzavřeno v trubičkách na spodu klobouku v souvislé a od klobouku snadno odpojitelné a ke třeni různým způsobem připojené vrstvě. Rozlišení je v různém pokryvu plodnice, ve tvaru ústí trubek a jich připojení na třeň, v odpojitelnosti od klobouku, ve tvaru a barvě výtrusů atd.

Jsou to houby saprofytické, ba někdy i humusomilné, ale zároveň podle mých výzkumů konaných již od r. 1900, vždy v symbiose s různými lesními stromy žijící, což má ovšem vliv na stavbu, vzhled a barvu jejich plodnic (tvoří se biologické rody, podrody, druhy a odrůdy), při čemž někdy i půda, kde rostou, spolupůsobí. Bez svých stromů nemohou žít vůbec. Brzo po zániku příslušných stromů přestává i růst plodnic příslušného druhu hřibů. Naopak zase, daří-li se dobře stromům, rostou dobře i jejich hřiby. Přesvědčil jsem se, že naše houby hřibovité jsou všechny zároveň i houbami evropskými a že všechny jsou symbiotické. Výjimku v symbiose činí hřib čili poddoubník příživný — B. parasiticus Bull. Avšak zato jeho hostitel — pestřec (Scleroderma vulgare Horn.) — žije v symbiose s týmiž stromy, jako příbuzné hřiby. Dvě paralelní čeledě:

Čeleď 1. **Boletaceae — houby hřibovité.** Starého původu; plodnice bez celkové vatovité plachetky (někdy jen s náběhem na ni), výtrusy protáhlé, bezbarvé, bílé, růžové, žluté a hnědé. Čeleď velmi početná, shrnující téměř všechny druhy hřibovitých hub. Má tři podčeledi. 1. podčeleď: **Friesieae — klouzkovité.** Houby menší, většinou slizké (kluzké), výjimečně šupinaté. Většinou pod borovicí, částečně pod modřínem a j.

1. Rod (podrod) **Friesia Sm. — klouzek.** V mládí povlak slizký (výjimečně plstnatý), bez závoje, trubky ke třeni přirostlé. Výtrusy žluté a hnědé. Rostou většinou nebo původně jako symbionti u borovice. U nás 7—9 druhů.

A. **Pinicolae.** Jen pod borovicí rostou:

1. **Archiboleti — prahřiby (praklouzky).** Staré druhy, z nichž vznikly pravděpodobně loupáky (r. Boletopsis) a slizáky (r. Gomphidius). B. bovinus (L.), klouzek kravský, B. plorans Roll., klouzek voštinatý, B. variegatus Schw. strakoš, a B. collinitus Fr., klouzek mazlavý.

2. **Granulati — podmásníky.** Vylučují tekutinu: B. granulatus L., hřib či podmásník ovčí, B. Boudieri Qu., hřib či podmásník bílý, Boudierův čili vejmutáček.

B. **Accesores.** Od borovice přecházejí vývojem k jiným stromům.

3. **Ferrugiporae** — klouzky rezavotrubké. B. piperatus Bull., hřib či klouzek peprný a u nás velmi řídký B. Pierrhuquesii Boud. klouzek převzácný.

4. **Badii** — hř. hnědé. B. badius Bull., hřib hnědý, B. vaccinus Fr., hřib tuhý (kravský), B. Stejskali Bres., hřib Stejskalův.

Příbuzný k hřibům je rod **Paxillus — čechratka.**

II. Rod (podrod) **Elasta — pružák či šafraník.** 1—2 druhy. Patří sem hřib či klouzek pružný, B. elasticus Sm. Klouzek, přecházející k Auriboletům čili zlatohřibům, roste na jíle a pod listnáči zvláště habry a duby. Je blízký i Subtomentosům — poddoubníkům. Je to houba slizká a podle slunce více nebo méně začervenalá. Tím vznikají odrůdy.

III. Rod (podrod) **Boletopsis — loupák.** Jsou to z praklouzků vzniklé klouzky závojnaté. Žluté a žlutobílé výtrusy. 9—11 druhů většinou biologických.

A. **Pinicolae** — rostoucí pod borovicí. Boletus (Boletopsis) luteus (lutea) L. — loupák obecný, zvlášť u mladých kultur, všude hojný, B. griseociliatus (a) Sm., loupák šedobrvý. Vzácný. V písčitých suchých borovinách. B. flavidus (a) Fr., loupák žlutavý. Vzácně na bažinách. Dále se sem druží i B. roseoporus (a) Sm., loupák růžovýtrusý, který, viz níže, klademe samostatně.

B. **Laricini** — rostoucí pod modřínem. B. flavus (a) With., loupák plavý. Blízce příbuzný a často i čítaný k následujícímu: B. elegans Schum., loupák slíčný. Přehojná naše jedlá houba. B. viscidus L., loupák slizký. Na jílovitých půdách. B. Bresadolae Quel., loupák Bresadolův, vzácný u nás a blízce podobný předešlému, B. Tridentinus Bres. (fulvescens Sm.) loupák rezavý čili tridentský, rovněž dosti vzácný, B. cavipes Opat. — loupák dutonohý, který je šupinatý, klade se do zvláštního rodu Boletinus, ač jinak úzce souvisí s rodem loupák (Boletopsis).

IV. Rod (podrod) **Bolepsis** — loupáč. Roste pod borovicí, jako Boletus (Boletopsis) luteus L. — loupák obecný, má však růžové výtrusy. B. roseoporus (a) Sm., loupáč či bělák růžovýtrusý.

Rod **Gomphidius** — slizák, je rod příbuzný, paralelní, vznikl podobně jako rod Boletopsis z praklouzků. Obsahuje houby lupenaté (4 druhy), hřibům příbuzné.

2. Podčeleď: **Euboletae — hřibovité vlastní.** Většinou velké houby postavou obyčejné podobné známým hřibům pravým.

I. Rod (podrod) **Euboletus — hřiby vlastní.**

Plodnice většinou mohutné, většinou tvaru typicky hřibovitého (klobouk, tlustá noha). Dužnina barvy bílé i žluté, při porušení beze změny nebo se změnou. Druhů 24—27. Hlavní rod hřibovitých. Mnoho z nich je rázu biologického, t. j. závislých na stromech a v barvě (vzhledu) podléhajících slunci.

Podrody (sekce) A, B, C, D, E.

A. **Leucoboleti — bělohřiby;** houby s bílou dužninou.

a) Reticulati, hřiby pravé se síťkou. B. pinicola Vent., borák, B. bulbosus Schff., obecný, B. reticulatus Schff., dubák, B. Sykorae Sm., čerňák B. aereus Bull.).

b) Areticulati, hřiby pravé bez síťky. B. leoninus Pers. (aquosus Kr.) hřib plavý čili bledý. Také sem má vztahy B. badius Bull., hřib hnědý.

B. **Auriboleti — žlutohřiby.**

a) Reticulati, se síťkou. B. aereus Bull.-Krombh. (appendiculatus Schff.), hřib bronzový, B. fragrans Vitt., hřib vonný, B. aestivalis Kallenb., hřib letní, B. regius Kr., hřib královský, B. fuscoroseus Sm., hřib růžovník.

b) Areticulati, bez síťky. B. impolitus Fr., hřib skvrnitý = B. sericeus Kr., hřib hedvábný.

C. **Subtomentosi — poddoubníky.** Drobné hřiby, bez síťky.

a) Auriboleti. B. subtomentosus L., hřib poddoubník, kozí pysk, B. parasiticus Bull., hřib příživný, B. spadiceus Schff., poddoubník osmahlý.

b) Luridi. B. chrysentereon Bull., hřib žlutomasý, B. vělutinus Sm., sametáček, B. versicolor Rostk., hřib různobarvý, B. rubellus Fr., hřib, poddoubník červený. Krásný je drobný hříbek či poddoubník růžový — B. roseus Sm. — z vlhka, z olšin.

D. **Luridi — modráky.**

I. **Koloděj ovité — Luridеae.** B. miniatoporus Secret. (B. erythropus Krombh.), kovář, B. erythropus Pers., vlčák. Koloděj, B. luridus Sch. dělí se na formy: B. luridus Sch., dubový (quercinus Sm.), B. luridus, lípový (erythrotheron Bezd.), B. luridus, lískový (avelanus Sm.).

II. **Satanovité — Sataneae:** B. satanoides Sm., hřib či modrák satanovitý. Má formy sluneční: 1. B. satanoides typicus Sm., typický hřib satanovitý (B. satanicolor P.), 2. B. calopus Fr., červenka, 3. B. sanguineus Sm., rodoxantus Kr., krásně červený, značně veliký hřib krvavý. Hlavním druhem jest B. Satanas Lenz, hřib satan. Ten jest na ohni dobře připraven jedlý, ale za syrova způsobuje otravy. K němu se druží bledo(šedo)žlutý B. crataegi Sm., modrák čili hřib hlohový. Má dvě formy: 1. typickou, 2. B. sanguineomaculatus Krombh., což jest B. Fechtneri Vel. (hřib Fechtnerův).

III. **Černomodré — Purpureae,** s rychle modročernající dužninou. Rostou hlavně pod dubem a lípou. Mají sluneční formy: B. purpureus Fr., hřib (modrák) purpurový. Formy: 1. eupurpureus Sm., zvlášť purpurový (ze slunce), purpureus Fr., typický, 3. sulphureus Sm., žlutý (ze stínu). — B. hortensis Sm., hřib sadní. Hlavně pod lípou. Formy: 1. B. lilacinus Sm., načervenalý, 2. typicus, typický, 3. luteolus Sm., žlutavý, z dvojího stínu.

E. **Amari — modráky hořké** (neškodné): B. suspectus Krombh., hřib podezřelý. B. pachypus Fr. (B. amarus Qu.), křišť, modrák hořký, B. olivaceus Bull., hřib olivový čili trojpásý. Tento druh podobá se jednak sladkým: července — B. calopus Fr. a hřibu žlutomasému — B. chrysentereon Fr., zvláště má-li hlavu nerozpukanou, jednak a to za mlada, i žlučníku — B. felleus Bull., čímž i tu je naznačena správná příbuznost k Euboletům, a to k Amarům a tím i k Luridům, nikoli jen k Leucoboletům, t. j. k B. reticulatus Schff. a bulbosus Schff. B. suspectus Kr. ukazuje však také na hřib hlohový — B. crataegi Sm. (aestivalis Sm.).

II. Rod (podrod) **Tylopilus — žlučník čili podhřibnice.** Výtrusy růžové, jinak podoba k B. reticulatus, bulbosus a j. 2 druhy. Hojný je B. felleus Bull., podhřibnice, hřib hořký, žlučník (neškodný). Vzácný B. alutarius Fr., hřib kožnatý, sladký.

III. Rod (podrod) **Krombholzia — kozák** čili **křemenáč.** Dlouhé nohy. Trubky dlouhé, volné. Symbionti listnáčů. 9—12 druhů vesměs biologických.

A. **Rugosi** — kozáky vlastní. Habr, líska, dub: B. rugosus Fr., hřib či kozák habrový (lískový), B. rimosus Vent., kozák dubový (var. sanguinescens Sm.).

B. **Scabri** — kozáky šupinaté čili březové. Jen pod břízou: B. scaber Bull. — kozák březový, špičák, B. holopus Rostk., kozák bílý (niveus Fr., roste na bažinách), B. melaneus Sm., kapucínek (roste v rašeliníku), B. scaberoides Sm., křemenáč kozákovitý.

C. **Duriusculi** — křemenáče: B. versipellis Sm., křemenáč březový, B. brunneus Sm., křemenáč tmavohnědý, B. albidus Bílek-Sm., křemenáč bílý, B. rufus Sch., křemenáč osikový (B. rufus pinicola Sm., křemenáč borový, picicola Sm., křemenáč smrkový, sanguinescens Vel., křemenáč krvavící, querceti Sm., křemenáč dubový, B. griseus Fr., křemenáč šedý, B. duriusculus Kalchb., křemenáč přitvrdlý, B. populinus Sm., křemenáč topolový (pod topolem stříbrným), B. squamosus Sm., křemenáč šupinatý (pod topolem stříbrným), B. nigricans Sm., křemenáč černající.

IV. Rod (podrod) **Porphyrosporus** Sm. — černoch, výtrusy červené (nachové). Druh 1. B. porphyrosporus Fr., hřib nachovýtrusý čili podle tmavé barvy plodnice — černoch.

V. Rod (podrod) **Suillus — hřibník.** Noha na povrchu kompaktní, pevná, bez síťky. Bílé výtrusy. 2 druhy. Suillus (Boletus) castaneus Bull., hřib kaštanový. Dvě formy: S. (B.) fulvidus Fr., hřibník kaštanově rezavý, S. (B.) rubelloides Sm., hřibník červenavý. S. (B. cyanescens Bull., hřibník sinný čili modračka. Celý bílý nebo slabě zažloutlý. Na lomu silně indigově (šmolkově) modrá.

3. Podčeleď **Gyrodonae — podloubníkovité** s rodem Gyrodon — podloubník (2—3 druhy) měly by být uvedeny předem, neboť ukazují jednu cestu možnosti vývoje hřibovitých hub. Celkem jsou tři cesty vývoje naznačené přírodou pro houby hřibovité. 1. Staré klouzky (B. bovinus L.), o jichž původu nic nevíme, jež však kdysi vznikly pod borovicí, nejstarším naším stromem. Z nich patrně se vyvinuly na př. bělohřiby. B. bulbosus je jakoby zvětšený B. granulatus. 2. R. Strobilomyces ukazující k pýchavkám a konečně za 3. rod Gyrodon, směřující k chorošovitým. Je to však buď cesta od chorošovitých k hřibovitým nebo obráceně, od hřibovitých k chorošovitým.

G. rubescens Trog., podloubník červenavý, jest jen odrůdou Gyrodon lividus (Bull.), která roste rovněž pod olšemi. G. Stejskali Bres. jest zvlášť bujně v klobouku a trubkách vzrostlý B. badius Fr.

Nejznámější druh r. Gyrodon, G. lividus Bull., podloubník siný čili olšový je běžnější symbiotická houba olše obecné, provázející ji tam, kde roste na suchu zvlášť v souvislosti s ostatními stromy našeho lesa. Často se tu nalezne s čechratkou podvinutou (zvláště odrůdou — alnicola, olšová), jež se zejména v mládí na první pohled (tvar, barva a plstnatost plodnice) podobá kupodivu mladým podloubníkům. Oba druhy rostou totiž často v podobných hejnech nebo polokruzích. Je zde v olšině podobný Gyrodon lividus Bull. s čechratkou podvinutou (Paxillus involutus Batsch) v olšině jako v borovině (tam, kde se kope nebo hrabe) s hřibem hnědým — B. badius Bull. Ovšem v tomto případě je podobnost jen ekologická, kdežto u B. badius i morfologická. Ve smrčinách nalezneme někdy podloubník krátkotrubký — G. sistotrema Fr.

Čeleď 2. **Strobilomycetaceae — šiškovité** s jedním rodem a druhem Strobilomyces strobilaceus Scop., šiškovec šupinatý, vyznačuje se vlnatou povrchovou plachetkou na plodnici a otvůrky trubek v roušku s širokými, okrouhle hranatými výtrusy kulovitými, ostnatými, barvy tmavočervené. Jedlá houba. Je to čeleď paralelní houbám hřibovitým — čeleď Boletaceae.

Pozn. red.: Uveřejňujíce přehledy důležitých rodů, čeledí atd., chceme nejen poučit čtenáře, nýbrž také vyzvati je ke spolupráci a spolustudiu hřibů, chřapáčů, žampionů, muchomůrek atd. Pište a sdělte doplňky.

RNC. Jiří Hlaváček:

O dvou dalších druzích žampionů.

I. „Pečárka zápašná" Agaricus (Psalliota) foetens Sm.

Takto nazval dr. Smotlacha Psalliotu xanthodermu (Gen.) Rich. et Roze, předpokládaje, že se jedná o nový druh. Tato pečárka podobá se pečárce ovčí, od které se liší hlavně sírově žlutou oxydací dužniny na řezu a ostrým karbolovým pachem. Zájem širší veřejnosti o pečárku zápašnou byl probuzen článkem p. J. Sobotky* o špatných zkušenostech se zavařováním žampionů v Brémách a o případné možnosti záměny pečárky ovčí s pečárkou zápašnou. Týž autor zabýval se dále pečárkou zápašnou a prokázal její jedlost a nezávadnost při konservování. Pečárkou zápašnou se obírali i jiní autoři: někteří ji považovali za nový druh, jiní pochybovali o její samostatnosti, pokládajíce ji za formu pečárky ovčí.

Pečárka zápašná však není ani novým druhem, ani varietou pečárky ovčí. Je českým synonymem druhu Psalliota xanthoderma (Genevier) Richon et Roze. A není pouze jediným synonymem, neboť vedle ní existuje ještě několik dalších: Ps. arvensis Cordier, Ps. cretacea Quél., Ps. flavescens Quél., a Ps. calcarea Velenovský. V systematice lze ji zařaditi do skupiny — Arvensae — společně s pečárkou ovčí, lesomilnou, Bresadolovou a císařskou.

Stručný popis: Klobouk 3—8 cm široký, nepravidelně polokulovitý, později sklenutý, bílý, bělavý nebo bělošedý, se středem často hnědavým, hladký nebo s šupinami drobnými, šedými až rezavými. Okraj kl. podehnaný, často vločkatý. Pokožka loupavá, otlačením přechází do žluta až oranžova, později až do hněda. Třeň pevný, plný, válcovitý, pomačkáním žloutne, pak hnědne, s basí hlízovitou. Límeček vytrvalý, bílý nebo nažloutlý. Dužnina bílá, na řezu žloutnoucí, v basi tř. ihned oranžová, šťavnatá, voní neznatelně houbově, často nepříjemně inkoustem, někdy až karbolem. Chutná nepříjemně. Lupeny zprvu dlouho bílé, pak šedorůžové až čokoládově hnědé, husté, úzké, volné, s ostřím sterilním bílým. Výtrusy vejcovitě ellips. 6—7,4—4,5 mm. Basidie se sterigmaty.

Reakce: duž. se barví anilinovou vodou oranžově až rezavě, přidáním kys. dusičné — karmínově. Guajaková tinktura — positivní.

* ČČH XVI. 1936 str. 97, 131, 146.

Jest velmi měnlivá. Formy s kl. přitiskle šupinatým, šedohnědým nebo až rezavým jsou nazývány var. lepiotoides Maire — varieta bedlovitá (syn. Ag. cretaceus Cooke p. p.), formy s kl. temně šedě až šedočerně šupinatým jsou shrnovány pod var. obscurata Maire — var. perličková, černavá (syn. Ps. nigricans Vel., Ps. meleagris Schäff., Ps. maura Sm.). Obě tyto variety jsou dosti časté.

Vyskytuje se ve všech svých formách na polích, loukách, zahradách, smetištích, v parcích i na lesních okrajích, dosti hojně. Zdá se, že s oblibou vyhledává půdy s vápenitým podkladem, kde se často vyskytuje ve formě zářivě bílé (forma calcarea Vel.). Někdy roste i ve sklepích a ve sklenících. Byla zjištěna v celé Evropě. Rovněž v ČSR je běžně rozšířena. Zvláště hojná je v Praze a okolí. Tak byla nalezena v okolí Radotína — Velenovský, v Hlubočepích, v Prokopském údolí, v Motole, na Bílé hoře a v Ruzyni — Hlaváček, v Kinského zahradě, na Petříně a v Střešovickém parku — Hrbáč, a v Šárce — Šíma.

II. Pečárka Bresadolova — Agaricus (Psalliota) Bresadolae (Schulz.) Baar.

Veliká, statná pečárka z příbuzenstva pečárky ovčí. Dlouho byla zaměňována za pečárku císařskou (Ps. augusta Fr.) — Ricken, Velenovský a Rea, nebo za pečárku vesskou (Ps. villatica Brond.) — Bresadola, Lange, Dummée a Konrad. Schäffer ji spojuje s pečárkou ovčí pod názvem Ps. arvensis Schaef. subspecies macrospora Möller et Schäffer. Správnějším zdá se názor Baarův, který v ní vidí Schulzerovu Pilosace Bresadolae a uvádí ji jako samostatný druh. Roste v polích a na lukách, ale i v lesích; je celkem vzácná. Je jedlá, ač ne příliš chutná.

Zprvu budí dojem mohutné pečárky ovčí, ale již svým silným pevným třeněm a tvrdě masitým kloboukem se od ní liší.

Klobouk až 40 cm široký, sklenutý, pevný, velice tvrdě masitý, šedobělavý, často okrově zažloutlý a žlutavě šupinatý, pomačkáním jen velmi slabě žloutnoucí. Třeň poměrně krátký, tlustý, pevný, tvrdý, šedobělavý. Límeček mohutný, tlustě vatovitý. Dužnina bělavá, někdy nepříjemně páchnoucí. Lupeny dosti husté, tenké, dlouho bledé, ve stáří čokoládové. Výtrusy široce ellipsoidní, veliké 12—15/7—10 mm.

Reakce: Celkově slabší než u peč. ovčí. Pok. kl. anilinovou vodou rychle žlutá, přidáním kys. dusičné rezavočervené zabarvení. Kys. dusičnou, hydroxydy dužnina žloutne, kys. sírovou kalně červená. Na skalici nereaguje. V Československu byla zjištěna Velenovským u Roblína, Radotína a Karlštejna, dále byla nalezena Hlaváčkem poblíže Veselí n. Luž. a u Karlštejna.

Dr. Rob. Vávra:

Dosavadní výsledky výzkumu šupinovky obrovské v Čechách.

II.

Popis Pholiota grandis Rea 1922, šupinovky obrovské, jest tento:

Roste v bohatých trsech o velikých plodnicích. Klobouk masitý, světležlutý, vypouklý, pak rozložený, 15—20 cm i více v průměru, hustě pokrytý tmavohnědými, přitisklými trojhranými šupinami. Třeň o polovinu delší, průměru klobouku 15—20 i více cm dlouhý, 3—4 cm tlustý, téže barvy jako klobouk; podél vláknitý. Pod kloboukem světležlutý, při spodu tmavší, pokrytý šupinami téže barvy a téhož tvaru jako na klobouku. Prsten široký, pomíjivý, lupeny husté, olivově zelené, do hněda, poněkud vykrojené, pak trochu sbíhavé. Třeň v stáří má malou dutinku. Výtrusy jsou podlouhlé eliptické, málokteré slabě zakřivené nebo k jednomu konci přišpičatělé, $^{8}/_{10} \times {}^{4}/_{5}$ až 6 μ, hladké, žlutohnědé. Chuť lahodně houbová, trochu kořeněná, na mátu peprnou upomínající; taková též vůně.

Maso světležluté. Roste v říjnu a v listopadu na listnatých stromech (dub, vrba, lípa, jasan, hruška). Dobrá jedlá houba.

Šupinovka obrovská jest houba v příbuzenstva šupinovky kostrbaté, Pholiota squarrosa Mic. Od této se však liší světlejší barvou, svojí velikostí, jakož i tlustým třeněm s dutinkou ve stáří, dále přitisklými šupinami na klobouku. Podobná jest též šupinovka zlatozávojná — Pholiota aurivela B., která však má barvu klobouku, tmavší; taktéž se jí podobá šupinovka slizká, Pholiota adiposa Fr., která má slizský klobouk i třeň.

Šupinovka obrovská jest houba sice vzácná, avšak přece praktického významu, poněvadž jest jedlá, chutná a vyskytuje se v mohutných trsech o velikém počtu plodnic.

Jaroslav Zíma:

O pečárce ovčí.

(Psalliota arvensis Schff.)

V červenci 1946 byl jsem na dovolené poblíže hradu Orlíku v již. Č. Chodíval jsem na houby do tamní zám. obory. V té době rostlo právě hodně hub. Na jednom místě rostlo tam množství bílých pečárek. Bylo to na pokraji staré smrkové kultury, kde po revoluci tábořily ruské voj. jednotky s koňmi, po nichž zde zůstalo hodně koň. trusu. Půda zde byla tedy řádně pohnojena a houbám se zde dobře dařilo. Všechny houby, které zde rostly, byly mnohem větších rozměrů, než stejné druhy jinde. Mne zajímaly hlavně pečárky. Již z dálky jsem vídal, jak jejich bílé plodnice svítí mezi stromy. Byly to typické kusy peč. ovčí s hran. hlavami v mládí a žloutnoucí dužinou. Podotýkám, že všechny zde rostoucí plodnice této pečárky měly stejné zevnější znaky a rozlišovaly se jen různou vůní. Některé voněly intensivně hořkými mandlemi, což by ukazovalo na peč. vzácnou (Ps. perrara Bres.). Jiné měly typickou anýzovou vůni peč. ovčí (Ps. arvensis Schff.). Z některých plodnic jsem však cítil směs obou těchto vůní dohromady, při čemž vůně hořkých mandlí byla vždy výraznější a převládala nad vůní anýzu, která však přesto byla při dobrém pozorování jaksi »v pozadí« patrná. Ježto tento zjev zdá se býti pozoruhodným, hodlám toto naleziště pečárek podrobiti soustavnému pozorování.

Ing. Jar. Fejlek:

Hřib či šiškovec šupinatý.

(Boletus strobilaceus Scopoli.)

Sbíral jsem jej v trávě na podhoří horského masivu Beskydu v létě r. 1938 pod jedlovými a smrkovými stromy na okraji lesa a horské louky. V tomto místě bylo nashromážděno dosti zbytků jehličí a trávy, kteréžto části rostlinné, setlívajíce po dlouhou řadu roků, poskytly velmi mnoho humusu. Prof. Velenovský tento hřib nezařazuje mezi hřibovité. Označuje jej samostatným názvem „Strobilomyces" a česky jej jmenuje „černoch šiškovitý". Tento název je jistě příléhavý; černý je a zjev šišky (rozvité) dávají mu střapaté šupiny na povrchu klobouku. Také jej výstižně popisuje na str. 726 svého díla „České houby". Tento černoch není „černoušek" (ryzec) ve Smotlachově Přehledu hub na str. 82. Prof. Smotlacha píše v Přehledu hub, že u nás je znám „hřib šupinatý" recte „černoch šiškovitý" jako jediný druh a jmenuje jej slovem „šiškovec (hřib) šupinatý".

Valašský lid tuto šiškovitou černou houbu nesbírá, poněvadž ji dobře nezná, ba štítí se jí, a poněvadž je to „gemba", „psí", „plzaňa", ani do ní nekopne, aby snad přece nějaký zloduch z ní nevyšel a nepřiotrávil nedůvěřivého pastevce, pasekáře a pod.

Jména, které by této houbě tamní lid dával, jsem se nedopátral.

Pozn. red.: Jméno šiškovec utvořil jsem již r. 1909, kdy jsem psal své „Houby hřibovité". (Byly otištěny r. 1911.) Je to překlad z vědeckého „Strobilomyces". Název „černoch" je lidové jméno pro hřib nachovýtrusý, B. porphyrosporus Fr., který je opravdu tmavý (tmavě hnědý až černý). Černou barvu šiškovce ruší bělavé, plstnaté a nápadně šiškovité šupiny a bíle oplštěný závoj na spodu klobouku. Strobilomyces strobilaceus (Scop.) se tak odlišuje od ostatních hřibovitých, že tvoří samostatnou jejich čeleď. Někteří soudí, že původ jeho nelze odvozovati od hub chorošovitých ani od ostatních hřibů, nýbrž od břichatek, kde jsou mu svým povrchovým obalem plodnice a kloboukatým jejím útvarem podobny rody Batarrea (batarovka) a Secotium (střechan). Myšlenka tato není bezdůvodná, soudí se však, že tu jde spíše o vývoj paralelní (konvergencí), který často spodobuje, nežli o vývoj nástupný.

Smotlacha.

Josef Slezák:

Růžovka žlutoprstenná.

(Amanita rubescens annulosulphurea Gill.)

V Datyňském lese u Vratimova ve Slezsku (mezi Ostravou a Frýdkem) vyskytuje se pravidelně koncem srpna a v září, a vždy jenom v určitém prostoru, velmi pěkná odrůda růžovky se světle sírově žlutým, rýhovaným prstenem. Od formy typické se liší především gracilnější stavbou, je menší, třeň nažloutlý, štíhlý, dutý, s hlízkou bez pochvy. Klobouk žlutavě hnědý s nažloutlými bradavkami. Bradavky jsou vždy dobře a pravidelně zachovány. Význačnou vlastností této odrůdy je ta pozoruhodná okolnost, že není nikdy napadena hmyzem. Dužina je téměř bílá a pouze místy zcela lehce zarůžovělá. Příslušnost k muchomůrce růžové je nepochybná.

Tuto odrůdu jsem dosud nikde jinde nenašel a zprvu jsem jí nedůvěřoval. Teprve když jsem se o ní po prvé dočetl v Smotlachově-Vejrychově knize: 50 druhů hub, začal jsem od roku 1945 sbírat mimo formy typické i tuto odrůdu a přesvědčil jsem se o její výborné chuti. Nečervivost je pro tuto odrůdu specifická a nelze ji přičísti poměrně pozdnímu nálezu, neboť v téže době rostoucí formy typické jsou často značně červivé.

Pozn. red.: Prosíme autora tohoto článku o sdělení dalších zkušeností s uvedenou varietou růžovky, která je běžná všude u nás ve dvou formách: v drobné, hojné v borovinách a ve větší formě vzácné pod duby na slunci. Prosíme také o sdělení, kde popsaná houba rostla (soudíme, že v borovině). Pište ihned!

c) Ekologie. Kdy, kde a proč houby rostou.

M. Langer:

Konec listopadu v lese u Říčan.

V říčanských jehličnatých lesích koncem listopadu nalezly se ještě po několika mrazech úplně zachované penízovky hustolisté, kuželovité, šiškové (C. conigena Pers.), Tyto rostou po celou zimu od října do května a velmi dobře snáší mráz; nejhojnější je ovšem až na jaře. Pak byly velmi zachované bedly žraločí, které letos na podzim přišly často do

naší poradny, neboť je to bedlička celkem hojná. Dále se našla bedla osinková ve velkém množství. Je to jedlá, chutná houba, kterou naši sběratelé rádi berou k jídlu, třebaže je poněkud křehká. Rovněž se vyskytla bedlovka ředkvičková (L. erminea Fr.). Pavučnice byly již většinou poškozeny mrazem. Pozdní strmělky byly dobře zachovány. Strmělka zimní, vosková, atd., rostly tu v celých hejnech. Jsou vesměs jedlé. Velmi chutné lišky nálevkovité dobře přečkaly mrazy, stejně jako znamenité pomrazky. Nalezené penízovky skvrnité byly dosti dobře zachované, avšak při požívání byly již nahořklé. Havelky, rostoucí až dlouho do zimy, přečkaly rovněž, stejně jako vzácnější zelánky, mrazy dosti dobře. Byly sice velmi pokroucené, jak se před mrazem schovávaly, takže se musely téměř vyhrabávat ze země (r. 1941).

Václav Chmelík:

Něco o opeňce.

Měl jsem loňského roku možnost blíže pozorovati růst opeňky. Na pařízku, který jsem zasadil na zahradě na okraji smrčku, vyrostlo několik plodnic opeňky po teplých dnech již 12. května 1948, tedy 10 dní před úplňkem měsíce. Pak vyrazily tam ještě dvakrát a sice po deštích v červnu a srpnu vždy v době úplňku. Růst kloboučku do průměru asi 2—4 cm trval 8—14 dní a pak trvalo ještě asi 10—14 dní, než seschly do šíře asi ¼ cm. Mimo to našel jsem opeňky v parku na pařezu v červenci a říjnu téhož roku, které vyrostly po deštích vždy asi 3—5 dní před úplňkem. V září v důsledku sucha na uvedených dvou místech opeňky se neobjevily. Podle zkušeností smaženice z opeňky svojí jemnou chutí vyrovná se smaženici z kotrče.

Ing. J. Štěpánek:

Má Luna vliv na růst hub?

(Studie kritického rozboru možných vlivů).

Otázka, zda Luna má vliv na růst hub, přetřásá se ve veřejnosti i mezi houbaři do té míry, že považuji za nutné podrobit ji důkladnému kritickému rozboru. Proveďme tento především teoreticky.

1. Co vede k domněnce, že vliv Luny na růst hub existuje? Je to jednak skutečnost, že Měsíc je poměrně hmotným a při tom velmi blízkým nebeským tělesem, jednak skutečnost, potvrzovaná řadou pozorování, že v určitých měsíčních fázích se objevuje více hub než ve fázích jiných.

Pokud jde o působení hmotné, projevuje se toto na Zemi jako mechanické vyzdvihování povrchu zemského proti hmotě Země (přílivová vlna směřující k měsíci), resp. vyzdvihování hmoty Země od povrchu zemského (přílivová vlna směřující od měsíce) což způsobuje s ohledem na rotaci zemskou 24 resp. 12 hodinový cyklus přílivu a odlivu (6 hod. příliv, 6 hod. odliv). Je nepravděpodobné, že by prosté nadlehčování, zdvihání povrchu zemského mohlo mít vliv na růst organismů, ale připustíme-li možnost tohoto vlivu, bude pravděpodobně jeho sledování neměřitelné a nezjistitelné s ohledem na krátkost periody (24 hod.).

Teoreticky určitelný mohl by být jen sekundérní vliv — podružnými periodami, vznikajícími jednak sesilováním mechanického účinku vlivem přibližování se Luny k Zemi (v důsledku pohybu Luny po elipse. Perioda přibližování, t. zv. přízemí čili perigeí kolísá mezi 26 až 28 dny) případně spojováním účinku přitažlivosti Měsíce a Slunce (perioda 29,5 dne, souhlasná s novolunním, resp. polovina této doby, perioda novu a úplňku).

Aby vliv těchto účinků podružných bylo možno sledovat, musel by mechanický zdvih působit v enormní velikosti (rozdíly gravitačního účinku proti dennímu jsou nepatrné), což samo o sobě je nepravděpodobné, ale i pro případ, že tuto nepravděpodobnost připustíme, s ohledem na prolínání period lunací a perigeí a současně při posuzování proměn jiných vlivů (počasí) jeví se variabilita tak nepravidelná, že její sledování zdá se být téměř vyloučeno. Totéž možno předpokládat o vlivu nutace (podružném pohybu zemské osy způsobeném Lunou. Hlavní pohyb, precese, vzniká účinkem Slunce), která ostatně mohla by snad jedině působit na celkové klima, a na růst teprve přes tyto účinky klimatické.

V celku možno říci, že pravděpodobnost vlivu hmotného účinku Luny na růst organismů a tím i hub je nepatrná, a sledování vlivu téměř beznadějné.

Okolnost, že pozorování připisují zvýšení houbového růstu období určitých lunárních fází (prvá čtvrť, úplněk. Lidové rčení říká — měsíc jde nahoru, porostou houby, měsíc jde dolů, houby neporostou. Ale pozor. Stejně tak říká lidové rčení: měsíc jde nahoru, bude trvalé počasí, měsíc jde dolů, nastane změna počasí. Je otázkou, souvisí-li více růst hub s fázemi nebo počasím a souvisí-li počasí s fázemi. V dalším provedeme rozbor této věci podrobněji), vede k tomu, že zvýšení hubního růstu připisuje se ne hmotnému účinku Luny, ale účinku změn záření.

K rozboru tohoto vlivu třeba především si ujasnit, že Luna je pouhým zrcadlem, které ozařuje Zemi odraženými paprsky slunečními. Je pravda, že tím prodlužuje účinek slunečního záření. Rozhodně však toto zvýšení účinku záření slunečního nedosahuje snížení účinku způsobeného zacloněním Slunce mračny při deštivém počasí, a navíc měsíční světlo je jen nepatrným dílem záření přijatého Zemí přímo ze Slunce. Naproti tomu však nutno připustit, že jako každé světlo odražené zrcadlem i světlo měsíční je proti přímým paprskům slunečním změněno, zejména částečnou polarisací. Není to sice pravděpodobné, ale přes to není vyloučeno, že odrazem, změnou záření nemohly by paprsky působit jako jakési růstové vitaminy. Někteří pozorovatelé potvrzují, že vlivem měsíčního světla skutečně takové látky se tvoří — jmenují je tuším cholestin — ostatně na jménu tak nezáleží.

Pokud by urychlení resp. podpora růstu hub měla mít původ v tvorbě takovýchto látek, je nasnadě, že jejich vliv se nejvíce projeví v době kol úplňku, nejvíce hub muselo by se tedy objevovat v období mezi úplňkem a poslední čtvrtí.

Určit toto však spolehlivě je prací velmi obtížnou, neboť vyžaduje oddělení vlivu záření od vlivu počasí. A řekněme si hned, že počasí, s nutností přizpůsobování podhoubí počasným změnám — (postup podhoubí směrem za vodou nebo od vody s pravděpodobností omezení růstu plodnic během putování podhoubí — neboť houba se vysiluje růstem podhoubí stejně jako růstem plodnic, a dává-li růst podhoubí, může vysílení omezovat jen omezením tvorby plodnic) — dlužno považovat za prvek pro růst prvořadý.

I když tedy vliv lunací na vývoj hub nevylučujeme, je třeba jej brát s reservou, abychom se nedopustili takového omylu, jako kdybychom ženskou menstruaci považovali za zjev způsobený Lunou, protože se také — náhodou — téměř pravidelně kryje s určitou lunární fází. Neboť zatím můžeme jedině přiznat, že existuje zhruba čtyřtýdenní cyklus houbového výskytu. Jeho souvislost s Lunou se vnucuje, může však být jen náhodná.

Lidové rčení o počasí a jeho spojitosti s Lunou možná je vysvětlením vztahu lunací a růstu hub. Pak by ovšem šlo o zjev náhodný — neboť počasí není sice podmíněno Lunou, ale má periodu blízkou lunacím. Snad souvisí s činností sluneční — rotace Slunce vykazuje přibližně čtyřtýdenní období, přesně Slunce se otočí kolem své osy za 27,3 dne. 13 slunečních rotací tvoří právě 12 lunací — a přibližně rok, 354 dny. Pokud počasí a s ním i růstový cyklus bude způsoben rotací slunce, bude se zřejmě po delší dobu udržovat kol určité měsíční

fáze. Celou lunací projde v období, kdy se sejde lunární rok s rokem tropickým, t. j. zhruba za 33 let. Pro zajímavost uvádím, že tato doba je trojnásobkem periody sluneční činnosti, cyklu maxim slunečních skvrn a navíc periodou počasných změn, která je veřejnosti známa více ve svém trojnásobku, kde je podkladem stoletého kalendáře.

Souvislost cyklů se Sluncem se již nevnucuje, ježto rotace Slunce lze sledovat teprve měřickými přístroji. Je však dost pravděpodobná, uvážíme-li že Slunce vysílá do prostoru kvanta korpuskulárního záření (t. j. pronikavých částic hmoty, korpuskulí, roztříštěných to atomů nabitých velkými dávkami elektřiny), které svým nábojem mohou zvyšovat či snižovat napětí vodních par v ovzduší. Uvědomíme-li si, že sluneční korona vážící několik set tisíc tun, vytvořená z těchto korpuskulí, obnovuje se vyzařováním prakticky každých 5 minut, že tedy množství korpuskulárního záření zasahující Zemi je obrovské, a naproti tomu, že vodní páry udržují se v ovzduší právě elektrickým nábojem, který je odpuzuje od zemského povrchu, jistě připustíme, že i malé změny v kvantech záření mohou způsobovat podstatné změny počasné, na př. zvýšení elektrického napětí může způsobit rozptyl mračen a tím vlnu sucha, snížení může vést k snížení napětí a tím ke kondensaci, k vlně dešťů.

Při tom sluneční korpuskule nejsou vyzařovány stejnoměrně celým povrchem slunce, ale unikají zejména z určitých center činnosti, jakýchsi sopek — takovými centry bývají mnohdy sluneční skvrny. Co to znamená? Že největší vliv budeme zjišťovat v době, kdy tato centra jsou zamířena k Zemi — čili v případě, že centrum je v činnosti delší dobu, přibližně v období čtyř týdnů. A toto období skutečně pozorujeme jako cyklus počasných změn.

Cyklus počasných změn je velmi nepravidelný — nemůžeme z něho odhadnout, bude-li hezky či ošklivo, ale jedině, že ráz počasí se na dalších 14 dní změní — že přijde něco — období proměnlivého počasí, nebo vlna sucha či dešťů, ale to co přijde, že setrvá pravděpodobně po dalších 14 dní (třeba i stávající počasí), respektive, že za 28 dní se počasí pravděpodobně bude opakovat. Nepravidelnost a neurčitost předpovědi může být způsobována změnami center činnosti (objeví se nové centrum, které má za následek počasnou změnu. Je-li tato změna silná, lze však očekávat její opakování za 4 týdny, ježto je pravděpodobné, že centrum při svém návratu bude ještě v činnosti).

Rozhodnutí určení a rozpoznání vlivu počasných změn event. Luny může přinést ovšem jen dlouhodobé, přibližně 33leté pozorování. Chci jen upozornit, že sledování periody růstu hub podle mých zkušeností — bohužel příliš krátkých pro rozhodnutí — spíše sleduje cyklus počasných změn, než lunace. Upozorňuji zatím pouze, že na př. v předloňském roce 1948 v červenci i srpnu počasné změny se téměř kryly s úplňky. V červenci přestalo pršet kol úplňku (v Berouně poslední deštivý den byl 19. července, kdy byl úplněk), suché počasí vydrželo přibližně do novu, s novoluním přišly deště, které skoro rázem přestaly začátkem druhé poloviny srpna, kdy byl opět úplněk. Hlavní výskyt hub v těchto měsících opravdu se objevoval v době kol úplňku. Loni v červenci změna počasí nastala začátkem července. Poslední deště spadly kol 3.—4. července, a byly vystřídány obdobím sucha. Po 5. červenci se houby téměř neobjevovaly, ač úplněk nastal až 10. července. Maximum růstu připadlo na období kol 1. čtvrti. V srpnu počasná změna nastala kol 5. srpna, kdy ze suchého období nastalo krátké období proměnlivého počasí, které brzy bylo vystřídáno dalším obdobím sucha. Úplněk připadl na 8. srpna tedy do období několika denních přeháněk. Deště měly sice vliv na růst, kol 8. srpna se objevilo trochu více hub, lze-li ovšem mluvit o větším počtu, neboť v srpnu vůbec houby téměř nerostly — bylo příliš sucho (v našem kraji. Nevím, jak to bylo na př. na Slovensku, kde bylo vláhy více).

Resumé:

Rozhodnout, zda existuje vliv Luny na růst hub není možné bez mnohaletého a velmi pečlivého sledování. Vylučovat zejména vliv změn lunárního

záření, t. j. souvislost růstu s lunacemi, za dosavadního stavu znalostí nemůžeme, ale je pravděpodobnější, že tento vliv je druhořadý. Za prvořadý nutno spíše považovat vliv počasných změn, s periodou velmi blízkou lunacím (cca 28 dní), která snad souvisí s periodou sluneční rotace (27.3 dne). Vliv počasných změn je pravděpodobněji prvořadý proto, že podhoubí musí se přizpůsobovat určitému zamočení půdy, což se děje putováním podhoubí; během putování nastává nutně omezení růstu plodnic, což je zjev již dříve známý, a vysvětlitelný vysilováním hub potřebou výživy rostoucího podhoubí.

Obtížnost rozlišení obou vlivů je dána téměř shodnou dobou periody, jak je patrno z pozorování v r. 1948 a 1949. V r. 1948 v červenci i srpnu perioda počasných změn se téměř kryla s úplňky. V r. 1949 v červenci perioda počasných změn se projevila kol 1. čtvrti, maximum růstu hub odpovídalo spíše této periodě než lunaci (úplňku). V srpnu perioda počasných změn připadla do období mezi 1. čtvrť a úplněk. Maximum růstu pokud se dalo určit s ohledem na nízký výskyt hub, nezdá se být v rozporu s počasnou změnou.

V celku pozorování spíše podporuje domněnku, že zvýšení růstu hub souvisí s pravděpodobnějším vlivem počasných změn, ale s ohledem na krytí obou vlivů ve většině sledovaných případů, (3× ze 4 pozorování), dlužno je považovat za zatím nedostatečné pro rozhodnutí.

S ohledem na zajímavost a vědeckou závažnost věci, žádáme naše houbaře na spolupráci v dalším výzkumu. Pro rozřešení je třeba denního zaznamenávání stavu počasí (vytvoření kalendáře počasí) s vyznačováním maxim a minim výskytu hub v tomto počasném kalendáři. Porovnávání stavu lunárních fází není při tom třeba, neboť tyto možno kdykoliv do kalendáře vynést podle astronomických efemerid.

Dr. F. Smotlacha:

I. Současnost růstu některých hub.

Kolektivní práce v Čsl. mykologické společnosti, Ústřední houbařské poradny poskytuje nám příležitost sledovati výskyt hub současně na mnoha místech. A tu zjistil jsem u mnoha druhů našich hub často jinak dosti vzácných, že s podivuhodnou stálostí udržují v celém kraji více méně současně svůj kalendář, jak byl dlouholetým studiem doby jejich růstu zjištěn a že se mnohdy objevují podivuhodně přesně současně na mnoha místech. Tak jako najednou začne zráti v určitém kraji ovoce, obilí a p., tak také houby najednou vytvářejí své plodnice.

Zjev tento projevuje se každoročně u velké řady našich hub: smrží, ucháčů, hub hřibovitých, chorošovitých, václavek, holubinek, ryzců atd. Často se nám v poradně stane, že náhle se objeví některá houba současně až v pěti zásilkách, dále přijde ze tří míst na přednášku a konečně se o ní píše ve zprávách z mykologických zahrad, že se současně našla na mnoha místech od sebe často velmi vzdálených. Vyrostla najednou současně nebo skoro současně (tyto malé odlišnosti způsobuje zejména různost poloh geografických a výškových). Mohl bych uvésti mnoho příkladů, jež jsem zjistil (viz na př. fot. Atlas hub), kdy se na př. václavky (Armillaria mellea Vahl.) objevily na jaře r. 1948 za mimořádně vlhkého a studeného počasí nejen v kraji pražském, nýbrž i v celých Čechách, na Moravě i na Slovensku. R. 1950 překvapily nás v poradně i na přednáškách nejen choroš šupinatý — Polyporus squamosus (Huds.), sírový — Polyporus sulphureus (Bull.), nýbrž i zimní — P. brumalis (Pers.) a choroš rozděrkový — P. Sistotrema A. S. Ten nás překvapil nejvíce vzhledem k tomu, že je to houba méně obvyklá, která dříve zůstávala nepovšimnuta, která však letos, že je sucho a houby nerostou, je našimi houbaři sbírána a studována. Dodali (zaslali) jej Dr. Wurm z lesů u Jílového

Obr. č. 17. **Choroš plochý** — Polyporus applanatus (Pers.), obrůstající větev břečťanu. — Také **choroš plochý** pokračuje obyčejně ve svém růstu současně (po deštích) na mnoha místech od sebe často velmi vzdálených. Foto prof. Zd. Stach.

26. V., 1. VI. a 5. VI. t. r., J. Trávníček z Psár 12. VI., M. Bauckmannová z Veselé u Rokycan 14. VI., Smotlacha z Hradce Král. 17. VI., Dr. Vávra ze Šárky 18. VI., Fr. Odvárka 19. VI., Fr. Procházka z Dačic 20. VI. t. r. Stejně tak nás překvapil houževnatec šupinatý (Lentinus lepideus Bull.), který dodal V. Nepokoj z Jablonného 30. V., Fr. Procházka z Dačic 2. VI., V. Krt ze Staré Hutě u Dobříše 5. VI., Fl. Urban ze Zruče n. S. 5. VI., Ot. Zuran z Ervěnic 12. VI., Smotlacha z Hradce Král. 17. VI., JUC. Pavlousek z Těptína z Posázaví, K. Bišof z okolí Prahy, J. Šístek z Dolních Mokropsů, Ing. J. Grant ze Smíchova, kde rostl na složeném dřevě na dvoře, Ph. Mr. S. Neudörfl z Přední Kopaniny 26. VI. Choroš sírový dodal B. Šesták ze Stromovky 12. V., J. Štifter ze Sokolova 2. VI., M. Bauckmannová z Veselé u Rokycan 13. VI., J. Šístek z Dolních Mokropsů 19. VI., J. Žák z Protivína 21. VI. t. r. Sběr jeho podle dat ukazuje, jak postupně od jara do léta se v přírodě po různých deštích r. 1950 u nás objevoval. Podrobnosti o něm viz v mém fot. Atlase hub, jehož II. vyd. právě vychází.

Choroš šupinatý dodal Vlast. Líkař 31. V., Boh. Šesták 31. V. z okolí Prahy, Dr. Roman Kyrčiv z Turnova 4. V., A. Hess z Kinského zahrady 4. V., Fr. Odvárka 8. V., J. Miškovský ze zahrady 13. V., V. Krt ze Šárky 13. V., K. Kynsteter z Týnce nad Sázavou 21. V., Fr. Hanzlová z Ústí nad Labem 24. V., pí Haurová ze Štiřína 29. V., J. Trojhan ze Sedlčan 3. VI., J. Miškovský ze Zbraslavi 2. VI., V. Krt ze Staré Hutě u Dobříše 5. VI., K. Pekárek ze zahrady v Břevnově 8. VI., Z. Moravec z Albertova 5. VI., Č. Jansa nalezl jej na Kampě 10. VI., Dr. Vávra ze Střešovic 12. VI., Fr. Fuchs z Podolí 12. VI., J. Randus z Boru u Č. Lípy 14. VI., Plk. Černý z Kinského zahrady 17. VI., J. Miškovský z Braníka z ořechu, J. Kotek z Braníka z ořechu, pí Seinerová a K. Bišof přinesli na přednášku 19. VI., Mjr. K. Vodička ze hřbitova 22. VI. t. r.

Opeňku poskytl Ing. Rimpl z Olšanských hřbitovů 24. IV., V. Novák z Bojova 30. IV., J. Amon z Malacek 13. V., A. Brabec z Libčic 13. V., Ing. A. Urban 19. V., R. Vtelenská 21. V., Líkař z Olšan 22. V., J. Miškovský ze Zbraslavi 2. VI., Dr. Troška 12. VI., J. Štifter ze Sokolova 22 VI. t. r. Je to houba celoroční.

II. Houby donesené na přednášky.

Na pondělní přednášku ČMS v zimě a na jaře r. 1950 donesli posluchači na příklad tyto druhy hub:

16. I. 1950 penízovku sametonohou z Olšanských hřbitovů Ing. V. Rimpl, čirůvku nahou ze Stromovky plk. J. Spálený, čirůvku nahou z vycházky vin. odbočky Fr. Odvárka, lišku pomerančovou z vycházky Václ. Pojer, penízovku kuželonohou ze smrčiny od Prahy Ing. A. Urban, hlívu jilmovou z pařezu listnáče Jan Kašpárek, pýchavku palicovitou z lesa z okolí Prahy Růž. Vtelenská.

20. II. 1950 choroš ploský a penízovku zimní v Šárce PhMr. S. Neudörfel, hlívu jilmovou na dřevě v kůlně v Braníce našla Mil. Dvořáková.

6. III. 1950 pařezník obecný, choroš troudový z Veltrus Jos. Klein, penízovku sametonohou z pražských parků K. Bišof, kržatku průsvitnou z okolí Prahy Fr. Odvárka.

27. III. 1950 z výslunné stráně u Chuchle penízovku sametonohou a zvoneček (Geopyxis Quardiana) K. Bišof, šupinovku zhoubnou z topolu z okolí Prahy Ing. Fl. Urban, penízovku sametonohou a jiné druhy z Radotína-Cikánského údolí Jan Šístek, krásnou velkou hlívu jilmovou, největší plodnici o šířce klobouku 30 cm (byla fotografována pro ČČSH) nalezla v Braníku na starém nalezišti Mil. Dvořáková, pařezník dubový v lesíku u Prahy sbírala M. Gregorová.

8. V. 1950 ucháč podezřelý a smrž špičatou z Bojova arch. J. Kocourek, hloženku (Entoloma majale) z ovocné zahrady v Bubenči prof. J. Pecánek, smrž obojetnou, helmovku ředkvičkovou z vycházky do Tuchoměřic Magda Pavlíková, závojenku-sadovku z Troje donesl PhMr. Neudörfel, kališník obecný z lesa u Prahy donesl Ing. A. Urban.

15. V. 1950 sadovku a šupinovku tuhou ze své zahrady v Praze Al. Pokorný, májovku, smrž obojetnou z vycházky do Třebotova u Černošic Václ. Novák, loupák modřínový z okolí Prahy Jos. Minařík, smrž přerostlou z okolí Mělníka poslal Vítězslav Knejfl, křemenáč březový a peníz. ocasatou ze Všenor M. Křivánková, na vycházce do Libřic nalezen hník třpytivý, štítovka jelení, much. žonkylová atd. Dr. Pulec, hlívu ústřičnou a choroš lesklý nalezl v Úhonicích Zd. Frič, šupinovku tuhou z Hradištka u Davle Ing. Vlad. Skopec, májovku, smrž obojetnou a vzácnou smrž baretovou z Petřína donesl Ant. Brabec, ze zahrady májovky, hník obecný a choroš šupinatý ze Žižkova Jaro Miškovský, chor. šupinatý, penízovku dubovou, čirůvku nahou ze Šárky Václav Krt, helmovku ředkvičkovou, penízovku dubovou, pavučinec rumělkový a skořicový z Třebotova u Černošic Magda Pavlíková, z pražských sadů choroš zimní Lad. Prislinger, čechratku podvinutou, zvlášť pěkně vyvinutou z ovocné zahrady Jar. Švagr.

22. V. 1950 na Olšanských hřbitovech nalezl choroš borový, opeňku a kořenovec červenový Vl. Líkař, modráka kováře, šupinovku ranou, ocasatou, sadovku májovku z Tuchoměřic Al. Brabec, šupinovku ranou ze Stromovky donesl Theodor Stanček, pýchavku dlabanou, hřib dubový z lesa u Prahy donesl Ing. Fl. Urban, z Týna nad Sázavou donesl krásný choroš šupinatý K. Kynsteter, štítovku, opeňky atd. donesla ze Sázavy Růž. Vtelenská.

12. VI. 1950 hřib babku, holubinku mandlovou, šedivku ze Zruče n. S. Ing. Fl. Urban, hol. namodralou, holubičí, kožolupenou Jos. Voženílek, bedlu vyso-

kou, hol. mandlovou, hřib dubový, much. žonkylovou ze Šárky PhMr. Neudörfel, vláknici Godejovu, šedivku, žonkylku, choroš rozděrkový, hol. namodralou, hřib dubový, lišku obecnou ze Psár Jos. Trávníček, hřib dubový, rozpukaný od slunce, z Borové hory u Pyšel, vláknici Patouillardiovu z dubiny u Prahy B. Sládečková, choroš šupinatý z Podolí Fr. Fuchs, kovář vlčí, hol. osmahlou, třep. svazčitou, šedivku, babku, opeňku, mandlovku, šup. ranou, kuřátka korálová Dr. Troška.

19. VI. 1950 houževnatec šupinatý, šedivku, lišku obecnou, hol. mandlovou, osmahlou, a hvězdici vlahomilnou loňskou Mil. Klazarová, hol. mandlovou z Dobříše Bož. Pešoutová, much. šedivku, houževnatec šupinatý z Těptína na Posázaví JUC. Pavlousek, choroš šupinatý z ořechu v Braníku Jaro Miškovský, lišku obecnou, peníz. širolupennou, hol. tmavopurpurovou, mandlovou, much. šedivku a ryzec ryšavý K. Půstová, závojenku štítovitou částečně podobnou olovové z Javorníku Jos. Trávníček, holubinky namodralou, trávozelenou, much. šedivku, štítovku jelení Dr. Fr. Troška, choroš šupinatý z ořechu v Braníku J. Kotek, choroš šupinatý Fr. Seinerová, choroš šupinatý, houževnatec šupinatý, šedivky, hřib smrkový K. Bišof, choroš sírový, houževnatec šupinatý, šedivku z Dol. Mokropsů Jan Šístek, choroš rozděrkový, šedivku Fr. Odvárka, žampion císařský V. Krt, žampion císařský z Libušína u Kladna K. Nedorost, choroš zimní, houževnatec šupinatý Ing. Grant.

d) Mykoflora. Mykologické reservace, zahrady, mapy.

František Kolařík:

Moje mykologická reservace v okresu českoskalickém.

Již od roku 1910 konám svá mykologická pozorování v lesích a sadech kolem města České Skalice, jakožto součásti velké mykologické reservace dr. Smotlachy. Zejména po velmi zdařilém kurse zvěčnělého mykologa Jana Bezděka, konaném v roce 1912 v Polici n. Met. a potom v České Skalici, nastal v tomto kraji větší houbařský ruch.

Půda v pozorovaném kraji je téměř všude vápenitá, lesy smíšené, takže je to vhodné prostředí pro rozmanité a skutečně i vzácné druhy hub jedlých i jedovatých. V tomto článečku uvádím pouze lesy, ve kterých pozorování konám. Je to především Rousín, Konářův les, Spytské keře, Jesenické lesy, Sedlákův les, Černý les, Háj. Okolí Rovenského rybníku. Vinice, Staré Ratibořice a vůbec „Národní reservace Babiččino údolí". Dubno a okolí Zličského rybníku. Údolí od Zblové k Ostaši. Lečské údolí. Lesy kolem Hořiček a Prorub, kde jsou nejbohatší naleziště hub. V příštích článcích uvedu vzácnější druhy hub a kde rostou.

Muchomůrka žonkylová

byla mnou nalezena v několika exemplářích 20. V. 1950 v háji nad Malou Chuchlí. Plodnice, napadené larvami, propadaly záhy zkáze. Tamtéž pod listnatými stromy vyrůstající malý ryzec určila ústřední poradna ČMS jako ryzec mírný (L. mitis). Na známých místech nalezla jsem onoho dne májovky, kališník obecný a penízovku dubovou. Nechyběla ani šupinovka raná s několika druhy pařezových hub. Na východní straně úvozu k Velké Chuchli vyrostla v chráněné poloze holubinka namodralá (R. cyanoxantha), jejíž klobouk byl silně nahlodán. Obnažená bílá dužnina přispěla k nálezu plodnice, jinak dobře maskované. První letošní holubinka kolovala pak za nemalého zájmu mezi účastnictvem houbařského kursu Dr Smotlachy. Milada Dvořáková.

Josef Eberle:

Prvé májůvky.

Gymnasium ve Frýdlantě v Čechách má snad nejkrásnější polohu z našich škol. Je nejen v bezprostřední blízkosti Jizerských hor, na které skýtá velkolepý pohled, je v historickém prostředí Valdštýnského zámku, ale také uprostřed parku a hájů. Těsně před gymnasiem v rozsochaté lípě jest včelí roj, v jiných stromech hnízda ptáků, která žáci gymnasia chodí pozorovat o přestávce mezi vyučováním. O přestávkách žáci také mohou hledat houby na trávníku, po okrajích cest a v houštinách parku. Je to nejen muchomůrka červená, ale velmi hojná muchomůrka načervenalá, holubinek tolik, že jim bude věnován zvláštní průzkum, jsou to především holubinka namodralá, teplomilná hol. zlatá. Přes mírnou zimu až do pozdního jara jest tu obvyklá penízovka sametová, ve výši až 4 metrů rostou na mohutných stromech choroš šupinatý a v mohutných trsech choroš sírový. Letos dne 6. dubna byly nalezeny v trávě příkopu u hřiště odbíjené četné šupinovky jarní a dne 21. dubna celé kolonie májůvek, které rostou také na kolika místech, a to ve skupince stromů u prádelny gymnasia, ve školníkově zahradě a v blízkém lesíčku těsně u ředitelské zahrádky. I od žáků jsou donášeny houby zase ze vzdálenějšího okolí, ty jsou určovány a žákům pak vystavovány. U žáků i prakticky jest buzena záliba v houbách, podle hesla — cesta k srdci vede žaludkem — a při pochodových cvičeních, ať blíže jako na „Zátiší", ať dále jako vrcholu nejvyšší hory Jizerských hor Smrku, jest vždy udělána táborová kuchyň, vařená houbová polévka, dušené houby, z hub, které žáci cestou nasbírají, a to i z hub méně obvyklých, žáci se smějí, že z prašivek, a jeden druhému prorokuje brzkou smrt. Přesto se nikomu nic nestane a všichni se těší zase na příští pochodové cvičení. Park frýdlantského gymnasia jest typickou mykologickou zahradou, o všech houbách se vedou záznamy ve spojení s Mykologickým ústavem v Praze. Květen 1950.

Hřiby a křemenáče u Orlíka.

Dověděv se, že v týdnu od 14. V. 1950 začaly růsti také u Orlíka hřiby, vypravil jsem se tam v neděli 21. V. Nasbíral jsem v borovině u chaty „Na onom světě" nad Lašovicemi hřiby borové. V nedaleké březině mám již své místo, kde jsem nalezl opět křemenáče březové. Zaslal jsem borový hřibek a statný křemenáč, spolu s tmavší odrůdou a s pavučincem skořicovým, do Smotlachovy poradny a přednášky. V bílé houbě na mimořádně vysoké noze zjistil Dr Smotlacha bedlu zardělou. V neděli 28. V. jsem nasbíral ještě košík křemenáčů, nazítří pak již jen dva kozáky březové a holubinku černající. Jos. Zajíček.

Začátkem prosince 1947 rostly u nás zejména liška oranžová a pak se objevila i hlíva ústřičná.
Fr. Jiroutek.

Houby v lesích paskovských. U nás je vlhký kraj se spoustou hub. Avšak u nás je jejich pojmenování tak lidové, že bych chtěl znát jejich pravá jména a vlastnosti. Když jdu v letních měsících do lesů, je to tam jako na bojišti. Lidé z neznalosti se ženou jen za hřiby a ostatní lehnou pod jejich nohama. Roste jich zde tolik druhů, že jinde jsem jich tolik neviděl. Lesy Paskovské se rozkládají pod Beskydy mezi Místkem a Ostravou. Loni ještě v měsíci prosinci bylo v lese několik druhů hub. Rud. Bertha.

Zasílám ukázku z kolínských Borků. Objevily se tu letos (28. IV. 1950) v jámě po vybombardování (kterou zasypali popelem) v řídkých borovicích. Posílám jich 20 kusů. Jos. Vlasák

Hlásím sběr prvních jarních hub v okolí Brandýsa n. L. Objevily se po deštích ke konci dubna (1950). Předtím pro sucho nerostly. Václ. Hájek

e) Část praktická. Kuchyně a spíže. Nové způsoby přípravy; chuť a vůně hub.

Josef Perútka:

Poznámky ke konservování hub.

V 30leté houbařské praxi vyzkoušeli jsme mnoho způsobů konservování hub. Dávali jsme houby do soli, dělali houbové extrakty, mleli sušené houby na prášek atd. Houby do soli již nedáváme, protože upotřebení je malé a pak chceme-li více houbové chuti v jídle, dáme hub více a tím snadno přesolíme. Nechceme-li přesoliti, dáme hub méně a pak skoro je v jídle nepozorujeme. Extrakt houbový též neděláme, protože je to velmi pracný způsob. Vyluhování extraktu dá mnoho práce a pak shánění a plnění malých láhviček od léků, pak sterilisování a zalévání parafinem — no, zkrátka velmi pracné a zdlouhavé. Houbový prášek se nám také dobře neosvědčil, snad proto, že snadno v drobounkých částečkách vyvětrá a ztrácí vůni.

Chci upozorniti na snadný a výborný způsob konservování hub, kterého se již po několik let přidržujeme. Je to recept pí M. Fabrisové, uveřejněný v ČČSH, roč. X. a v brožurce Dr. F. Smotlachy »Houby v kuchyni«, str. 29. Houby se očistí, nakrájí a normálně osolí, promíchají se a nechají 2 hod. státi, až vypustí vodu (při nedostatku času možno »pocení« hub vypustiti). Pak houby dusíme bez veškerých přísad, až se voda vypaří a pak houbami plníme menší patentní láhve ¼—½ litrové asi do ⅔ obsahu. (Sklenice naplněné až po okraj dobře nedrží). Pak je 1 hodinu sterilisujeme při 100 stupních a pak po nějakém čase, když je čas, přesterilisujeme znovu 5—10 minut. Takto sterilisované houby vydrží od léta až do jara. Jsou velmi chutné a dají se všestranně použíti nejen do polévek, nýbrž i s vejci, na karbanátky i jako přísada k masitým pokrmům. Doporučuji co nejvřeleji. Po zkoušce jistě ti, kteří tak dosud nečiní, oblíbí si tento způsob. Zkazi-li se náhodou, což poznáme po plísni nebo po bublinkách vystupujících z hub následkem kvašení a po zkyslém zápachu, není velká škoda, ježto v houbách kromě trochy soli, není jiných cenných přísad.

Druhý způsob, kterého se přidržujeme, je nakládání hub do octa. V tomto případě používáme houby jako příkrm. I méněcenné houby nakládané v octě velmi získají. S oblibou používáme k nakládání do octa i mladých klouzků sličných, které bez loupání a jen po oprání v teplé vodě nakládáme do octa. (u přítele jedl jsem i lišky a pokrájenou bedlu vysokou naloženou v octě a chutnalo mně dobře.)

Lea Divišová:

Pélmeni

je sibiřské jídlo. Dělá se z hub čerstvých, sušených i z masa, často v zimě do zásoby. Pélmeni se vyrovnají na prkna, dají na mráz a nechají se důkladně promrznout. Zmrzlé nasypou do pytlů, jsou vždy po ruce, stačí je jen uvařit.

Těsto uděláme jako na nudle, jen o trochu řidší, tence vyválíme, nakrájíme malé (2×2 cm) čtverečky. Na každý čtvereček dáme nádivku, přeložíme do šátečku, utěsníme, aby nádivka nevyběhla. Vaříme 8—10 minut. Pokapeme rozžhaveným máslem a zpikantníme octem.

Nádivka. Jakékoliv houby nakrájíme, dusíme nejprve ve vlastní šťávě a když vysmahnou, drobně rozsekáme. Přidáme drobně usekané, na tvrdo uvařené vejce, máslo, zapečeme. Podle chuti můžeme místo másla dát rozškvařenou slaninu, přidat jakékoliv maso.

Jaroslav Chytil:

Rozemílání sušených hub.

Houby se usuší ve vyhřáté otevřené troubě. Pomelou se nahrubo v jakousi drť (šrot) nejprve ve strouhankovém mlýnku, drť se pak umele jemněji v makovém mlýnku (nebo ve mlýnku na pepř) se sušenou zeleninou (celerem, cibulí) a s polévkovou konservovou kostkou v prášek, jehož se dávají do bramboračky 2 polévkové lžice, do hovězí polévky jedna polévková lžice. Přídavkem jiné čerstvé zeleniny a nutno-li i koření, lze chuť libovolně regulovati. Vzhledem ku vláhomilnosti (hygroskopičnosti) konservní soli a sušené zeleniny, dlužno dbáti při uložení největší opatrnosti. (Ostatně bude dobré získávati a nám sdělovati o této věci i další zkušenosti). Neustálá pohotovost pro použití je velkou výhodou této úpravy.

f) Sběr, obchod, průmysl. Klasifikace. Trhy. Znalci. Kodex.

O. Hochmanová:

Holubinka kolčaví (Russula mustelina Fr.).

Poslední léto 1946 sbírala jsem ráda holubinky kolčaví. Rostly v horské poloze asi 700 m nad mořem mezi Čachrovem a Železnou Rudou na Šumavě. Bylo jich hojně; rostly ve skupinách na lesních vozových cestách, nejvíce ale též v lese vedle holubinek zápašných, od nichž jsem je rozeznávala trochu tmavším a nevtíravějším odstínem barvy. Též na okraji klobouku byl tenký bílý proužek, jako kdyby povlak klobouku nedosahoval až ke kraji. Pro jistotu jsem je ochutnávala i syrové, chutnají dobře. Ani jednou jsem se nezmýlila. Nejen podobou, ale také chutí v polévce (ovšem trochu slabší) připomínají hřibky.

V. Šípek:

Mlženka (Clitocybe nebularis Batsch).

(Nová houba trhová.)

Strmělka mlženka, považovaná za chuťově podřadnější houbu, se těší v naší rodině velké oblibě. V listnaté oboře na pražském předměstí jsme ji nacházeli každý rok v říjnu a začátkem listopadu v bohatých kruzích v teplém závětří vysoké zdi. Nejvíce mě však překvapila v listopadu 1944 o Dušičkách v borech u Nymburka v ohraženém listnatém háji, kde se objevila na hromadě zetlelého shrabaného listí v takovém množství a v takovém vzrůstu, že bratr, vyslaný pro „úrodu" na kole, přivezl mlženek z tohoto jediného místa kolem 10 kg. Houby nebyly vůbec červivé, klobouky měly až 25 cm v průměru. Ani příštím rokem nebyla jejich sklizeň menší.

Proč máme v oblibě mlženky? Pro jejich vydatné masité plodnice a silnou kořennou vůni. Mají znamenitou a skutečně výraznou chuť obalované. Originální lahůdkou jsou nakládané v octě a proložené sladkými nebo palčivými paprikami. Ani v jiné úpravě nezklamou tyto plody pozdního podzimu.

Proč se zabývám sběrem hub (z dotazníků).

Rád je sbírám pro kuchyň a spíž a ze záliby k přírodě a lesu: Fr. Bergl. — Jako sběratel jedlých hub a jako milovník přírody přeji si poznati různé druhy hub v našich lesích: MUDr. Fr. Bečvář. — Zajímají mě z důvodů praktických i vědeckých: Dr. V. Bošek. — Protože jsou dobré do kuchyně a krásným doplňkem přírody: MUDr. Boh. Břinek. — Pro vědu, pro jich dekorativní krásu v našich lesích a z důvodů osobní záliby: Stan. Burianek. — Pro jejich užitek a jich výtečnou chuť i krásu. Mám ráda přírodu: Marie Černá. — Cením si je jako potraviny, pochutiny i koření: Václ. Čimický. — Z lásky k přírodě, k lesu a pro jejich národohospodářský význam: Lad. Černohorský. — Z osobní záliby, z lásky k přírodě, k lesu a houbám: Václ. Červený. — Zajímá mne příroda vůbec; houby i z důvodů praktických. Snažím se, aby i žáci naší střední školy naučili se houby dobře znát: Václ. Čvančara. — Přičiněním prof. dr. Smotlachy. Z lásky k lesu a přírodě vůbec: Inž. Jar. Davídek. — Z důvodů praktických a cením si jich význam jako biologické stravy člověka: Dr. Jos. Doležal. — Abych je dobře poznal a mohl tak prakticky užíti svých znalostí o nich. Chci i v budoucnu je větší měrou poznávat: Karel Fikar. — Sbírání hub a pozorování přírody mne zajímalo od dětství. Houby jsou ozdobou lesa a přírody vůbec: Marie Hrobařová. — Jako sběratel jedlých hub. Také mne zajímá jejich vzrůst a život vůbec: Voj. Chudáček. — Ze záliby a lásky k přírodě. Chci sebe a své přátele bezpečně ochránit před otravou z hub: Alois Janda. — Pro zábavu a rekreaci a pro jejich krásu: Štěpán Kadlec. — Ze zájmu botanického, houby jsou okrasou našich lesů: Jos. Karásek. — Ze zábavy a rekreace. Jsou od mládí mou zálibou, vědou, sportem a radostí: JUDr. Ad. Konečný. — Pro doplnění přírodovědeckých znalostí a praktický zřetel. Rád je požívám čerstvé, nakládané i sušené v různých jídlech: Fr. Kovář. — Toulky lesem souvisí i s hledáním hub. Mám houby a přírodu rád: Lad. Krčma. — Pro účely školské. Chci houby popularisovat vyučováním zvláště po stránce hospodářské: Jos. Kubát. — Ze záliby a na radu lékaře — houbám vděčím za zdravé nervy: JUDr. Ot. Mácha. — Ze zábavy a pro jich užitek v kuchyni: Heřman Mann. — Ze záliby a lásky k přírodě. Rád jím houby smažené, nakládané i v polévce: Karel Marian. — Z důvodů soukromého studia; zajímá mne jejich život: Lad. Mitlöhner. — Ze záliby k přírodě, lesu a proto i k houbám: Bohusl. Nosek. — Mám rád nejen houby, ale i celou přírodu. Houby jsou člověku velmi milé, jsou jako zjevy v pohádce: Ant. Otáhal. — Ze záliby k přírodě a houbám zvláště: Karel Palínek. — Původně pro užitek, ale nyní pro zájem poznat jich co nejvíce. Sbírám hlavně ty, které se ničí a nesbírají: Frant. Patera. — Jednak pro zábavu, jednak pro jejich užitek jako vydatného doplňku naší stravy: Eugenie Plíhalová. — Ze záliby a lásky k lesu i houbám a ze zájmu přírodovědeckého: MUDr. Dušan Polivka. — Sbírám houby za účelem jich malování: Jana Potužníková. — Ze záliby a rekreace, cením si hub pro jejich národohospodářský význam: Arch. Al. Rollo. — Ze záliby k přírodě a pro jich význam v houbařské pětiletce: K. Rambousek. — Pro potřebu v domácnosti a zájem o přírodu a sport: Jos. Sainer. — Všeobecný zájem o vědy přírodní a využití praktické: Josef Sehnoutka. — Jsem milovníkem přírody a proto i hub, jež jsou její okrasou: Rud. Schneiberg. — Mám rád osvěžení a pobyt v lese, sbírám rád houby pro jich význam jako potraviny, pochutiny a koření: Vilém Sokol. — Mám rád přírodu a houby jsou její částí: Jos. Svoboda. — Sbírám houby z důvodů praktických, vědeckých a sportovních. Sbírání hub je pro mne osvěžením a oddechem: Karel Štěpán. — Pro zábavu, k osvěžení a z lásky k přírodě. Mám rád houby pro jejich krásu a užitek: Inž. Fr. Štulík. — Jako přírodovědec-amatér chci poznávat život hub: Karel Štusák. — Ze záliby k lesu a přírodě vůbec. Líbí se mi tvar a barva hub: Jan Tichý. — Sbírám

houby pro zábavu i užitek. Houby tvoří znamenité obohacení naší české kuchyně: Karel Trautner. — Ze záliby v přírodě, v houbách a z rekreace. Zajímá mne život a vzrůst hub: Jos. Tulák. — Zájem o les a přírodu. Naše městské lesy rokycanské jsou překrásné a bohaté na houby. Proto je u nás mnoho přátel hub: Rob. Veselý. — Osobní záliba a tělesné cvičení. Zájem o přírodu, zejména o naše lesy: Valentin Vizdal. — Z odborného zájmu i z důvodů praktických, neboť jídla z hub jsou vydatným doplněním naší stravy: Jindř. Vodička. — Studium všech rostlin z hlediska botanické systematiky: Inž. Radomír Vlk. — Jsem fytopatholog a mykolog z povolání (Micromycetes). I velké houby jsou velmi zajímavé pro jich dosud neprozkoumaný život: Vlad. Zacha. — Zájem o přírodu a život v ní. Houby se mi líbí pro jich krásné barvy a tvary: Jos. Závora. — Sbírání hub je nejlacinější a nejkrásnější sport. Přináší užitek, oddech a zábavu: Norb. Zelenka. — Ze zájmu o přírodu a proto, abych jim rozuměl; jsou překrásnou součástí lesa: Jindř. Zenker.

g) Houby jedovaté, podezřelé, nejedlé. Otravy, nemoce a léky z hub.

Ing. A. Urban:

Léčivé účinky hub.

Náhodné zpozorování ničivého vlivu některých hub na drobné rostlinné organismy vedlo k objevu penicilinu, neocenitelného léku rozšířeného dnes do všech světadílů. Bylo by těžko popírat dnes význam hub pro výživu člověka i pro ukájení jiných jeho potřeb, neboť tato oblast je až dosud vědecky jen málo prozkoumána.

Řekl bych, že tak jako lesní zvěř jde instiktivně za houbami jako potravinou nebo pochutinou, tak člověk sahá po houbách pudově v případě, kdy očekává od jich upotřebení určitou pomoc. Na Sušicku používají s úspěchem hub k léčení zánětů hrtanu a horních cest dýchacích. Známé obtížné polykání, zahlenění, chrapot, kašel a rýmu léčí tím způsobem, že uvaří sušené houby jakéhokoli druhu a uvařené rozsekají na drobno. Vrátí je pak do odvaru a nad mírným ohněm zahušťují je mícháním v kaši. Tu pak před spaním přikládají na choré místo v plátěném sáčku tak teplou, jak pacient může snést, dobře připevní a nechávají působit až do rána, kdy prý onemocnění mizí. Zdá se, že přídavek tuku, buď másla nebo slaniny byl by tu na místě. Sám jsem, „bohudíky", nemohl dosud na sobě léčbu tuto podniknout, ale věřím sušickým, jestliže si ji pochvalují.

Ant. Brabec:

Otrava pestřecem (pestércem).

Před týdnem se mně a manželce stalo jedno malé přehlédnutí velmi nepříjemným. Rád bych, aby si z něho vzaly poučení naše hospodyně, zvláště ženy houbařů. Manželka vařila bramborovou polévku a dala do ní asi 15—20 koleček sušeného pestřece. Stalo se tak omylem. Domnívala se, že bere křemenáče, které jsou ve stejné sklenici. Za hodinu po obědě, kdy jsem již odešel za zaměstnáním, udělalo se mně i ženě doma v stejnou dobu špatně. Pouze tchýně, které je 83 let, neměla žádné potíže, snad se jí do polévky nedostalo to množství jako nám. Skutečné bolesti jsme necítili, ale pocit stísněnosti ano. Těžko jsem dýchal a musel jsem otevříti okna i dveře. Ztratil jsem dokonce asi na 3 minuty vědomí. Později přibývalo bolestí hlavy a zvracení. V 18 hodin jsme vypili silnou

černou kávu a mně se ulevilo, zatím co žena měla stále pocit, že omdlí. Nevolnost u ní trvala přes půlnoc. Druhý den jsme nebyli jak se říká ve své kůži. Tchýně se mi smála, jaký že to jsem houbař, když neznám houby. Byl jsem terčem vtipu o své znalosti hub. Jsem rád, že tento omyl dopadl pro nás dobře, a že jsem z něho vytěžil nový poznatek o pestřeci. Proto pozor! Pestřec používejme jen jako koření, jak jej dávno doporučuje Dr. Smotlacha. V mém případě stačily by do polévky 2—3 kousky pestřece. 24. IV. 1950.

h) Názvosloví a lidová jména hub. Pranostiky.

Václav Machek:

To jsi byl ještě na houbách...

Toto rčení je známo každému Čechovi: znamená „to jsi ještě nebyl narozen". V Příručním slovníku nalézáme jeden citát se rčením už pozměněným: „my ještě chodili po houbách" = nebyli ještě na světě. U Jungmanna je „ještě houby pásl". Jaké asi má toto rčení kořeny, poví nám následující výňatek z románu P. I. Melnikova-Pečerského V lesích III 140 (Ottova Ruská knihovna, sv. CX). Týká se Zavolží (t. j. oblasti na levém břehu Volhy v okolí města Gorkého, bývalého Nižního Novgorodu) v době asi před 100 lety. Zvyk zde popsaný je zajisté hodně starobylý; není pochyby, že něco takového bylo asi i u Čechů. Poslyšme tedy.

„Přestávka v polních pracích je náramně veselá doba pro venkovskou mládež — veselejší nad tu dobu po celé léto není. Práce je málo — co večer, to na okraji polí chorovody, nebo písně nebo vtipná zábava, šprýmy, smích na ulici, na záhrobci... A ty se díváš, jahodník v trávě se zarděl, borůvka vykoukla, také trojčatá malina skalní — je tu i sedavá vlochyně. Hned za jahodami vylezly ze země houby, zrovna jako by je něco odtamtud tlačilo. První se objevil švihák klouzek na nizoučké třeni se širokým tmavohnědým kloboučkem a se žlutavým spodkem a za ním z loňského, napolo shnilého listí vylezly dlouhonozí kozáci a modravě červené syrovinky, jedním krajem začaly se vystrkovati i bílé hřiby. Mají radost děvčata z prvních hřibů, spolu se umlouvají, kterak všechny z jedné vesnice půjdou na houby, kterak je usmaží na tmavém kraji lesa, samy dosyta se najedí a chlapce nakrmí, až přijdou na houbovou dívčí veselici. Jenom aby dlouháni přišli!... Podle své vůle, do sytosti by se jim dívky nasmály, do krve natrhaly by jim, rozpustům, uši za nové jídlo. Proto se většinou i pořádají houbové dívčí veselice. Proto třeba se hojně opatřiti smetanou, dobře že velikonoce byly pozdní — hřiby se urodily přede všemi Svatými,*) nebude tedy hříchem jísti první hřiby jako novinku na způsob jídla nepostního. Ale matky bručí, kyselého mléka s prosíkem od nich nedostaneš, natož másla; jsouť hospodyně skoupy za letní doby na každou mléčnou zásobu. Inu, pro houbové veselice snad ani pop jako hřích nevpočte, vytáhne-li ta neb ona krasotinka něco matce z komory. Smluvila se děvčata: od časného rána v každé chalupě činně šourají se kolem matky u pece, pomáhají kvapně vařit — aby honem byly s obědem hotovy — a do lesa s košíčky... Roztrousily se dívky po lese, chrastí jim pod nohama suché proutí a švihají větévky a stromečky, rozhrnovány jsouce rukama vesnických krásek. Neumlkají křiky, houkání konce není, zvučné hlasy naříkají lesem. Přišli i chlapci, nemají košů ani škatulí z březové kůry — jejich zaměstnáním nebude hřiby hledat, nýbrž krásným děvčatům pomáhat. Sotva jsou v lese — nastane křik a škvěčení. Věrna jsou děvčata starému podání: s kým v zimě na přástkách, s tím v létě na hříbkách a na jahodách. A jsou samé párečky. Když

*) Nedělí Všech svatých začíná Petrovský půst, před svátkem sv. Petra a Pavla. (Pozn. překladatele.)

naberou dosti hřibů, chlapci rozdělají oheň, děvčata se dají do smažení hub v hliněných kastrůlcích. Lžíc s sebou chlapci nevzali, děvčata krmí každá svého vlastní lžicí. A krmíce chlapce, hledí, aby hoch, spáliv si jazyk, vypoulil oči a slova nemohl pronésti. A tu ho uhodí lžičkou po čele a za uši mu vykrákají, aby nezapomněl na nové jídlo... Co tu smíchu, kolik tu veselosti!...

A večer každý se svým milým potěšením do keříčků. A tu bystré ucho může slyšeti, kterak zvučně a šťavnatě líbá se venkovská mládež... Ach, hřiby — hříbečky! Tmavé lesejčky!... Kdo na vás zapomene, kdo na vás nevzpomene?...

Živa byla v lesích Malaňa, prastará baba. Kolik je jí let, lidé nevěděli, sama zapomněla... Jazykem sotva hýbe, ale popu každý rok zpovídá se, že v dávné — pradávné minulosti, za dnů mladosti, za zlatých let, kdy tváře byly ruměné, oči jiskrnaté, šla ona do lesa na houby a nalezla dívčí neštěstí nenapravitelné...

„Babičko," — řekne jí pop, — „mnohokráte jsi se z toho zpovídala, odpuštěni jsou ti hříchové tvoji od věku do věku." — „Baťuško," — odpovídá stařenka, — „kterak bych já hříšnice ještě jednou se nekála alespoň? Sladko, ach, jak sladko je vzpomenouti!"

Ach, hřiby — hříbečky, tmavé lesejčky!... Kdo vás od mladosti nevzpomínal, kdo na stará kolena na vás vzpomínky neměl?... Člověk lidským žije, pokud duše není z těla vyňata." — Potud náš autor.

V. Vlast. Mašek:

Lidová jména hub v okolí Poděbrad.

Lidová jména hub podle barvy: lišce říkají někteří rezounka, ryzci rezoun, havelce černoušek, pečárce bělinka, much. šedé šedivka, zelince zelenáč. Názvy hub podle roční doby: březinky, májovky, červenky. — Podle stromů, pod nimiž rostou: podborovák, poddoubník, břízáky. Podle chuti: masák, moučňák, bliják. — Podle jména svátků: václavky, kačenky, havelky. Podle jiných okolností.: koženáč, kamenáč, křemeňák. Výše uvedených jmen užívá lid v okresích chlumeckém, kolínském a poděbradském.

Hlaste se o II. velmi doplněné vydání Smotl. barev. fot. Atlasu hub. (166 Kčs.)

Z Loun. Na houbařské schůzce nám dal ochutnat náš spolupracovník pan Bastl v octě naložené muchomůrky-růžovky ve velikosti hřibů-nakládaček a velice všem chutnaly svojí jemnou chutí. Proto je doporučujeme. 15. V. 1950. Šmolík V., ref ČMS.

K Mykologickému sborníku sešit č. 2, 2. strana obálky o „Holubince napadené nedohubem" hlásím, že ji nacházím každým rokem 5—10krát; pro nedostatečnou znalost holubinek a nedostatek reagencí, nemohl jsem zjistit, zda jde o holubinku Quéletovu či některou jinou. Příště Vám ji zašlu k výzkumu. Jos. Bílek.

ch) Pěstování, ochrana hub i přírody. Žampiony.

Ing. Viktor Procházka:

Bylo by možno pěstovat smrže a ucháče?

Článek p. prof. Dr. Macků, uveřejněný v 1. sešitě ČČSH roč. 1950, vyvolal moji vzpomínku na zajímavý zjev z doby okupace; nepamatuji se již přesně na rok, ale domnívám se, že to bylo r. 1944.

Závod Rakona v Rakovníku, v jehož jsem službách, má též velkou pilu. Za budovou jest složeno dlouhé dříví a za ta mnohá léta, co již pila pracuje, nahromadila se na této prostoře silná vrstva odpadků, pozůstávajících hlavně ze zbytků kůry a třísek.

Stalo se tehdy, že mi kdosi přinesl krásný exemplář ucháče obrovského, který byl nalezen pod kládami. Houba vážila dobrých 300 g. Usmažil jsem tehdy ucháče na oleji a dával zájemcům ochutnati. Od té doby se výskyt již neopakoval.

Na stejném místě objevily se již několikrát na jaře smrže a kdysi jedna z dělnic, na pile pracující, přinesla mi jich plný sáček. O tyto smrže bývá mezi dělnictvem pily značný zájem, takže se o nálezu dovídám obyčejně až za několik dní, kdy již není po houbách památky. Dříví na pilu je přiváženo ze všech okolních lesů, nejvíce ze státních, rozprostírajících se na východ od Rakovníka. V lesích v blízkém okolí města ani ucháč obrovský, ani smrže nerostou. Domnívám se proto, že sem byly výtrusy obou uvedených druhů hub zavlečeny s dřívím z lesů křivoklátských, kde jich bývá dosti. Na případu je zajímavý substrát, v tomto případě setlelé zbytky kůry a dřeva. Na pile se řeže ponejvíce borovice a smrk; ostatní druhy dřev jen ojediněle. Domnívám se, že by bylo možno provésti praktický pokus s pěstováním ucháčů a smržů na podobném substrátě. 12. června 1950.

Pozn. red.: Že ucháč obrovský může růsti i mimo les, uvedl jsem již ve svém fotografickém Atlase, jehož první díl vyšel právě v nakl. Melantrich ve II. vydání. Doklady o tom poskytli mi spolupracovníci Josef Urban a Ant. Čabera. Tento nám sdělil (bylo to otištěno v předešlém ročníku ČČSH), že jeho bratr nalezl ucháč obrovský dokonce ve sklepě a poslal nám nákres jeho plodnice. Smotlacha.

Boh. Kašpar:

Jedlé houby rostou často u obydlí lidských.

V roce 1946 na Machovsku rostly některé houby u příbytků lidských, vzdálených od lesa. Tak u našeho obytného domku vyrostly v trávě u cesty špičky polní, pod roštím z lesa čechratky podvinuté, v sousední zahrádce voskovky kuželovité, lučenky svraskalé a třasavky zvonkovité a šupinovky rané. U souseda vyrostly na zahradě pečárky luční či žampiony pravé a na podzim na pařezech václavky, u plotu pak hník nasetý. V Nové Srbské u domácí květinové zahrádky vyrostly na vlašském ořechu penízovky sametonohé a na třešňovém pařezu rostl po 2 léta choroš trsnatec sírový a na sousední louce pečárky luční, čirůvky dvoubarvé a též pýchavky dlabané. Nejvíce vyrostlo však hub na louce rolníka Ant. Plného v Machově: pýchavky bradavčité i dlabané, různé šťavnatky a voskovky, lysohlávky či lysinky otavní, hník obecný a vějčitý.

JUC Jaroslav Pavlousek:

Třepenitka vlahomilná (H. hydrophillum Bull.) v květináči za oknem.

Letos (1950) na jaře přinesl jsem lesní humus, který jsem dal do bedničky na květiny, abych jím omladil humus starý. Do něho jsem zasil semena květin, jež brzy vzešla. Jaké bylo naše překvapení, když jednoho dne v květnu spatřili jsme, že v bedničce vyrostlo několik malých hnědých houbiček, hojně nasáklých vodou, průsvitných, zprvu ne větších než 1 cm, jež svěže rostly v sousedství květin. V příštích dnech byly již o něco větší, ale nerostly všecky stejně. Některé dorostly až na 5 cm výšky, jiné 1—2 cm. Podle těch velkých bylo možno poznati, že jde o houby vlahomilné třepenitky, přesně té podoby, jak je vidíme na levé polovině stránky 115 Atlasu hub od Dr Smotlachy. — S humusem přinesl jsem totiž i podhoubí třepenitek, jež tam pak vyrostly. Myslím, že v uvedeném případě mohl by zajímati i poznatek rychlosti růstu

hub a mohl by snad býti analogií pro ty houby, u nichž rychlost růstu nemohla býti na místě sledována (na př. houby hřibovité) a kde je proto sporná.

Třepeníky nevyrostly totiž najednou, aniž by se jejich růst zastavil, ale rostly dále, ne ovšem všecky stejně rychle, až dorostly určité výše a teprve pak se jejich růst zastavil.

i) Život a příroda vůbec. Nižší houby. Houby a zvířata.

Ing. C. Miloslav Havelka:

Plísně na pivoňkách (Paeonia officinalis).

Les moisissures sur les plantes.

Projevují se náhle začátkem května v době, kdy rostlina vyhnala lodyhu s listy a nasadila poupě. Napadená lodyha se pokládá na zem jako podťatá a pomalu vadne. Příčinou je pravděpodobně plíseň rodu Penicillium, která v této době již vytváří na lodyhách těsně nad zemí řídkou deku, patrnou svými světlými, kávově šedými výtrusy. V místech, kde se plíseň nalézá, je lodyha značně do hloubky rozrušena. V místech vzdálenějších lze pozorovati, že se infekce šíří dále prorůstáním svazky cévními, které jsou na průřezu lodyhy nápadně tmavě hnědě až fialově zbarveny. Zdá se, že plíseň svým myceliem odebírá ze svazků cévních živné látky, čímž způsobuje uhynutí celé lodyhy.

Obr. č. 18. Pozorováno při zvětšení 500. Obrázek zvětšen 1,5×. Kreslil IngC M. Havelka.

Jan Žák:

Ústřední houbařské poradně v Praze III, Karmelitská 14.

Posílám k určení vloženou houbu, asi chorošovitou, kterou jsem 11. t. m. spatřil na silném kmeni staletého dubu v bažantnici při zámku v Protivíně v rozměrech asi 70×15 cm. Byla dost zachovalá, ač na ní zkoušel již nějaký kazisvět své umění. Zprvu byla měkká, později tuhá a pevná. Chtěl jsem ji pro Vás vyfotografovat, ale když jsem opatřil materiál a povolení ke vstupu, nalezl jsem houbu už zcela zničenou. Někdo ji strhl s kmene a rozbil, tak posílám pouze zbytky. Jak mi sdělil správce zámku, ještě větší exemplář rostl na jiném dubu, ale nenašel jsem po něm ani stopy. — 20. VI. 1950.

Poradna: Jde tu o choroš sírový (Polyporus [Grifola] sulphureus Bull.), o němž je podrobně jednáno ve Smotlachově fotografickém atlase hub. Je to houba za mládí velmi chutná, zvláště na řízky, guláš a pod., avšak postupem stáří ztrácí na chuti a na ceně. Ještě za týden a za 14 dní dá se dobře použít. V mládí je to houba podle zjištění prof. Smotlachy nesporně prvotřídní. (I. C tř.) René Böhm.

Smotlachův barevně fotogr. Atlas hub vyšel ve II. velmi doplněném vydání a je již téměř rozebrán. Doporučujeme je i těm, kteří mají vydání I. Hlaste se o něj.

Fr. Cink:

Hádanka z ČČSH.

Zobrazená houba je bedla červenající (odřená). Sbírám ji a se zájmem pozoruji, jak velice se mladé houby liší od starých. Tato bedla mladá má tlustý, hlízovitý třeň a poměrně malou hlavičku barvy tmavohnědé, pěkně vyvinutý závoj barvy bílé. V tomto stupni vývoje ji nejraději sbírám a je nejlepší. Když povyroste, vzhled houby se změní. Třeň vyroste do výšky, klobouk podobá se kouli barvy světle šedé s hnědými šupinami, jež se utvořily tím, že klobouk vzrůstem se roztrhal. Dalším vzrůstem se klobouk rozevře a podobá se deštníku, zůstatek závoje jeví se jako prsten. Tyto staré houby nejsou již tak chutné jako mladé, mají dužninu klobouku houževnatou a třeň vůbec není k potřebě. B. odřená roste v lesích jehličnatých a smíšených. Je to houba žijící vedle akátu. Nejvíce roste na podzim. V akátovém lesíku (mezi Kralupy n. Vlt. a Zlosejnem) jest skupina asi 10 dubů. Tam je možno začátkem srpna nalézt četné exempláře zelené muchomůrky vedle dubů. V ostatním porostu akátovém zelenou muchomůrku nespatříme, ale bývá tam mnoho bedel odřených. V tomto akátovém lese sbírám: špičky, májovky, žampiony, bedly, mlženky, pýchavky a čirůvky nahé. Nikdy tam není: hřib, klouzek, křemenáč, holubinka, zelenka, havelka, muchomůrka, liška. Těm akát nevyhovuje, za to velmi se v jeho sousedství daří hadovce smrduté.

Pozn. red.: Hádanku v ČČSH v 1. sešitě z r. 1950 (r. XXVII., str. 48) rozřešilo velmi mnoho našich členů a sdělilo nám to hned prvé dny po vyjití čísla, avšak kol. Cink je náš starý spolupracovník a odběratel ČČSH (byl uveden v seznamu 20—30 let spolupracujících v předešlém sešitu ČČSH). Sm.

Miroslav Houška:

Referát z přednášky prof. Smotlachy (10. V. 1948).

Přednáška prof. Smotlachy, která se koná vždy v pondělí v 7 hod. večer v budově vys. šk. staveb. inženýrství, Praha II, Karlovo nám. č. 17 (tři domy pod hlavní budovou techniky), měla 10. V. 1948 velikou návštěvu členů ČMS i nečlenů a na 50 druhů hub. Část z nich byla před tím donesena nebo poslána do ústavu, ostatní poslány nebo doneseny přímo na přednášku. Houby donesli nebo poslali (od 7.—12. V. 1948) pp.: Josef Beneš, Karel Bischof, Ant. Brabec, Al. Čech, Bedřich Čejka, Zd. Černý, Jos. Florián, Boh. Hendrych, Holinka, Karel Jakoubek, pí Sl. Jandečková (Rousínov), Lad. Kavka, prof. dr. K. Maiwald, Jaro Miškovský, Fr. Odvárka, Fr. Patera (Cheb), dr. Čeněk Petera, Vlad. Petraš, Jos. Protiva, Vojt. Rimpel, Josef Rudolf, Václ. Sobotka (Krupka), paní E. Suchánková, B. Šilha, Jan Šístek, Ad. Šmíd, Florián Urban, Jaromír Vávra (Turnovsko), dr. Robert Vávra, Václav Zmrhal.

Deště začátkem května, místy vydatné, za teplého, takřka červencového počasí, kdy večery začínají se oteplovat, způsobily místy hojný růst hub, ačkoli je mnoho míst, jindy na houby bohatých — pro sucho dosud bez hub. Předně byly tu smrže, ovšem jen ve zbytcích, neboť výskyt jejich byl urychlen před-

časným teplým počasím. Donesena byla jednak Morchella praerosa, smrž přerostlá, jednak poslána Morchella crassipes. Z této pořídil p. Bedř. Čejka věrný model. Májovka byla donesena z několika míst, ale roste již omezeně, neboť její hlavní žeň již končí. Nejhojnější byla sadovka (podtrnka), která místy vyrostla pod švestkami ve velkých drůzách i kilogramy vážících. Celkem ji poslalo a doneslo na 30 houbařů. Na přednášce viděli jsme sadovek, na 2 kg a exempláře s kloboukem o poloměru 8—9 cm. Mnohé měly klobouk závojovitě zprohýbaný a střechovitě skloněný. Zvlášť dobře byly patrny výtrusy; kdežto čerstvě donesené sadovky měly lupeny mělavé, měly sadovky, delší dobu utržené, lupeny význačně od výtrusů růžové. Mnoho houbařů si sadovky vysoce cenilo, hlásili, jak si na nich pochutnávají. Z několika míst byla donesena šupinovka raná ve větších i menších plodnicích. Vedle uvedených hub čistě jarních byly zde houby, které rostou hlavně na podzim, ale také velmi často na jaře. Sem patří hřib borový, hlášený z několika míst, klouzek modřínový a vzácný klouzek mazlavý. Pak tu byla čirůvka nahá a krátkonohá. Z chorošů byl tu šupinatý, zimní, sírový. Ovšem všechny byly starší a poněkud zakrnělé, patrně od předchozího sucha. Našlo se však i několik mladých chorošů šupinatých. Nejhojnější z třepenitek se ukázala svazčitá, kterou doneslo a hlásilo asi 30 houbařů. Vedle ni roste však ve velkých kusech cihlová a vzácně maková. Hníky jsou hojné: inkoustový, obecný, stádový, nasetý a oválový, který letos je pozoruhodně hojný. Dále byla tu opeňka, penízovka provázková, šišková, ocasatá, helmovky: čistá, narostlá, špička obecná, na trusu vyrostly mrvele: zvoncovitý, parabolický, rýžkatý. Vidíme, že rostou houby jara a houby podeštné.

Houby jara 1948 ukazují vliv loňského sucha tím, že houby, které nemohly na podzim pro sucho vyrůst (čechratka podvinutá, čirůvka nahá, zemní), vyrostly letos na jaře. To také ukazuje na mírnou zimu, která se projevila četnými hníky, třepenitkami a jinými houbami hniložijnými.

Pozn. red.: Pro nedostatek místa a pozastavení ČČSH bylo možno tuto starou a dávno vysazenou zprávu uveřejniti teprve dnes. Harcuba.

k) Nejdůležitější houby (i kodexové a našich atlasů).

V. Vrba, žák JUK v Kolovči:

Mé dubnové houbaření.

Až do roku 1947 jsem každoročně jako první houbu měl v ruce májového hřiba, rostoucího u nás začátkem května v borových lesích, obrácených k jihu. Letos jsem si však zahoubařil již v první polovině dubna.

Minulý týden jsme totiž měli pochodové cvičení. Počasí bylo nádherné a tak jsme se usmívali, slyšíce od spolužáka-velitele oddílu, který před odchodem přiděloval mapy, busoly, triedr, fotoaparát a lékárničku, že naším cílem je lesnaté pásmo od zříceniny hradu Netřeba ke kótě 632 m (Vinice). Vesele jsme vykročili. Asi za 10 minut octli jsme se pod zbytky zdí hradu, obklopeného několik set let starými tisy, které právě kvetly. Zřícenina i okolí jest státní reservací, turisty i přírodopisci velmi vyhledávanou (najdete zde i vzácný lýkovec). Podle přání našeho třídního několik z nás prohlíželo teplou humusovitou zem, nenajdeme-li v trávě a tlejícím listí nějaké houby, ale marně, jen na pařezích a omšelých kmenech jsme našli několik chorošů, ale ty by nám v polévce asi pro svou tuhost málo chutnaly. Jsme zde 600 m nad mořem a v noci je tu jistě zima.

Po odpočinku scházeli jsme lesními průseky do údolí. V dubnu před dvěma roky schytávaly zde skupiny SS ukrývající se tu a od okolního obyvatelstva podporované sovětské zajatce. Rozpovídali jsme se o boji v lese, až se nám zdá, že na zádech v batohu máme místo svačiny zásobníky do samopalů a naše pruty, které mají někteří z nás připraveny, kdyby se na pěšině vyhřívala

zmije, se proměnily v zbraň, kterou bychom mohli od boku vypálit dávku na každý podezřelý pohyb v houštině kolem nás.

Náhle se pan učitel zastavil, sehnul k zemi a již nám ukazuje malou plodničku nějaké houby. Oznamuje nám, že je to penízovka provázková a že je jedlá. Na naše pochybovačné pohledy hubku snědl a znovu se shýbl pro jinou plodnici. Díváme se na zem a vidíme, že v trávě je jich značný počet, ale jsou nenápadné, že je bez určité pozornosti ani nepozorujeme. Klobouček byl většinou menší než desetihaléř. Ochutnali jsme pak také, chuť byla docela dobrá, jen nožky byly trochu tuhé. Aby jich bylo pro rodinu do polévky, musilo by jich býti ovšem přes sto. Po upozornění o souvislosti borových šišek a těchto houbiček našli někteří z nás u plodniček v zemi zatlačené tlející šišky sosen.

Při dalším pochodu hleděli jsme již bedlivěji k zemi. A ne nadarmo. V kypré půdě mezi dubovým listím našli jsme houby podobné dřívějším, ale mohutnějšího vzrůstu, s kloboučkem tmavěji zbarveným. Dozvěděli jsme se, že je to penízovka dubová a že je rovněž jedlá.

Naše pozornost pak byla odměněna ještě jednou na kraji lesa, vlastně až vedle lesa na lukách, kde jsme našli tmavohnědé nepříliš vábně vyhlížející houby, které byly určeny jako zvonovky pastvištní a ke sběru nedoporučeny, jelikož některé druhy zvonovek jsou podezřelé a snad jedovaté. Tím bylo naše první letošní houbaření u konce.

Zanedlouho již ve vyřízených trojstupech pochodujeme po silnici obcí ke škole, kde bude rozchod. Jsme doma. Všichni si statně vykračují, i když snad před chvílí ještě za městečkem cítili únavu. Nejsme vojáci, kteří po dobytí města pochodují před svým generálem, ale zpěv tolika hrdel přilákal k oknům domů naše rodiče a známé, a co by řekl tatínek, kdyby viděl, že jeho syn nedokáže to, co druzí? A nové poznatky o houbách snad získáme na pochodovém cvičení v květnu, kdy bude naším cílem Herštejn u Kdyně, kde snad najdeme hadovku a v trávě na pastvinách mezi křovinami skutečnou májovku (ne májového hřiba) a na mezích porostlých višňovím, trnkami a švestkami jedlou sadovku.

Tak poznám opět něco nového ze zajímavé, užitečné a tak rozsáhlé rodiny našich hub.

Pozn. red.: Jde tu o článek ze škol. a houb. kroužku stř. školy v Kolovči, který tam zařídil kol. Petraš. Je tu vidět význam takovýchto kroužků pro šíření znalosti hub a přírody. R. Harcuba.

Jos. Jánský:

Jak jsem poznal hadovku obecnou.

V široko daleko známých lesích u mého rodiště Čivic na Pardubicku, kde jsem po příkladu svého otce horlivě sbíral houby od dětství až do nastoupení svého životního povolání, nikdy mne na sebe neupozornila svým odporným zápachem hadovka. Nebylo jich tam. Pak jsem jako mladý učitel téměř před padesáti lety pokračoval ve sběru a studiu hub v neméně známém úvalském Vidrholci.

I stalo se brzy, že jsem v lese našel podivuhodné vejce s kořínkovitým ocáskem. Nic takového jsem od té doby nepoznal. Donesl jsem tedy zajímavý nález domů. Položil jsem večer „vejce" za okno, abych je ve volné chvíli prozkoumal a v odborné literatuře našel poučení.

Příštího dne jsem se vrátil do bytu až pozdě odpoledne. Jaké mne čekalo překvapení! V pokoji, jinak slunném a vzdušném, hnusný zápach po zdechlině. Vzpomínám a hledám, od čeho by to mohlo být. Marně. Jitrnice od zabíjačky přestali školáci už dávno donášet a zásobovat se potravinami nebylo v Ú. svobodnému učiteli zapotřebí. Po delším pátrání jdu k oknu, abych pokoj vyvětral. A co tu vidím! Vajíčko pryč, z jeho „střepin" vyčnívá asi 12 cm dlouhý, běloskvoucí, síťovitý váleček se zeleným, mazlavým náprstkem na volném konci. Poznal jsem okamžitě i zdroj zápachu. Jestli mouchám, zejména

masařkám, je příjemný, pak tu platí, že proti gustu žádný dišputát. Mouchy hledají zahnívající mršinu, ale nalézají zelený mok bohatý výtrusy, které pak bezděčně roznášejí.

Dr. Pavel Kurz:

Hromadný výskyt kustřebky oranžové.

V okolí Horního Bezděkova u Unhoště, kde sleduji již dvacet let růst hub, se kustřebka oranžová po leta téměř vůbec nevyskytovala. Po revoluci tábořily v lesích desetitisíce sovětských armád, které si zřídily v lesních tábořištích krásné, vypískované cestičky. Přešel rok, cestičky zarůstaly pomalu travou a na udupané půdě cestiček se v létě objevily spousty kustřebky oranžové a to někdy v tak velikých exemplářích, jaké jsem ještě neviděl. Potvrzuje to Smotlachovo pozorování, že tato houba sleduje člověka. Sovětské armády způsobily svou přítomností také výskyt velikého množství baňky duté, která rostla na podlaze (hlína vystlaná senem a slamou) vojenských chat. Tuto houbu jsem v okolí Bezděkova nikdy před tím nespatřil.

m) Styky s cizinou. Cizí literatura. Houby v cizině.

Houby na Sibiři.

Z článku prof. J. Podpěry, vyšlého po první světové válce, vyjímáme odstavec o houbách (Příroda XV 24). Zní takto:

Houby jsou u Rusů velice oblíbeny. Přispěly k tomu hlavně dlouhé posty, kdy naložené a sušené houby jsou důležitou součástkou rozmanitých postních pokrmů. V Rusku dávají přednost hřibům a byly doby, kdy bylo možno dostati v každém kupeckém krámě, v buffetech na nádraží v octě naložené „bílé hřiby" (nejlepší byly vladimírské), jak Rusové našim hřibům říkají. V Sibiři jsou méně vybíraví a stálý styk s tajgou, sibiřským pralesem, učinil ze Sibiřjaků lepší houbaře. V létě v okolí měst, které jsou obklíčeny pralesy, setkáváme se co chvíli s lidmi městskými, sbírajícími houby. Na trh přivážejí venkované houby jednak čerstvé, jednak nasolené v hliněných hrncích vesnické výroby (t. ř. zasol). Velice sobě cení hruzdí či ryzců peprných (Lactarius piperatus), které však než nasolují, aspoň 12 hodin nechávají vymočiti ve vodě. Jinak oplývají sibiřské pralesy houbami všeho druhu a jedinci dosahují často znamenitých rozměrů. Vývoj jich podporují hlavně letní parna, kdy v sibiřské tajze, mající ještě od zimy vlhkou spodinu, je jako ve skleníku. A přistoupí-li k tomu ještě deštivé léto, jako tomu bylo na př. r. 1919, tu bohatství hub nemá sobě rovna. Snad naši houbaři podniknou někdy exkursi do pralesů sibiřských na Obi neb Jeniseji se šířícím a seznámí nás soustavně s posud neprozkoumanými houbami sibiřskými.

Václav Machek.

Houby za polárním kruhem IV.

Uvádím příklad, jak ještě za války Norové opovrhovali houbami.

Když jsem byl jako námořník v Kirkenesu a Petsamu s německou lodí, sebral kuchař část lodní posádky, vzal pytle a bedny od brambor a šlo se na houby. Za tři hodiny jsme nasbírali přes 1180 kg, t. j. téměř 12 metr. centů hřibů, křemenáčů, kozáků a špičníků, samé krásné zdravé houby. Dovezli jsme je nákladním autem na loď a celá posádka je čistila a krájela; pak se sušily ve strojovně. Norové, když to vše viděli, smáli se: „Čert ať vezme ty německé krysy, aspoň se dřív otráví, Bůh tomu chce!" Bůh bohužel Nory nevyslyšel. Naopak. Přivezené sušené houby se v Německu výhodně prodaly. Část jsem jich poslal v r. 1943 do Prahy.

Samozřejmě, že se po tomto případu Norům, Finům i Laponcům otevřely oči. Čeští chlapci z pracovních táborů a ruští zajatci učili za poslední války Nory a Finy znát houby. Do té doby byly houby za polárním kruhem opomíjeny. Pamatuji se, že za války byl v Norsku sběr hub od lékaiů zakazován, ježto se vyskytovaly velmi četné otravy z hub. Při léčení otrav měli lékaři velké potíže s návštěvami postižených, neboť zde jsou místa velmi od sebe vzdálená a kraje jsou řídce obydleny. Používali skoro veskrz auta vojenská; cesty byly někde nesjízdné. Švédsko nebylo na tom za války o mnoho lépe. Při nedostatku tuků a jiných potravin naučil se tam lid sbírat houby a připravovat z nich velmi chutná jídla.

Zeleň na severu sahá až k samé hranici ledového moře a v této zeleni bují i vegetace hub. Po prvé světové válce (1920—1935) usadil se ve Švédsku Čech malíř Vilém Tupý (Pražák), který ilustroval knihu o houbách, vydanou v r. 1937. Kniha se jmenuje „Příručka sběratele hub" a vydal ji Bengt Gorton, Stockholm. Tato příručka, autorem po 10 let pečlivě připravovaná, ukazuje nejznámější jedlé houby a jejich přípravu. Bylo zde vydáno i mnoho jiných mykologických publikací, z nichž nejstarší je zachována jen v rukopise latinsko-švédsky, a pochází z 18. století. Autorem je jistý farář, který se v publikaci zmiňuje o botaniku a mykologu Linnéovi (1763) atd.

Houby ve Skandinavii. Sdělení našeho spolupracovníka Jindry Grusse-Nejedlo o houbách za polárním kruhem mohu potvrdit ze své zkušenosti. Při své návštěvě v lesích ve Švédsku r. 1930 zjistil jsem tu spousty jedlých hub, naprosto nesbíraných. R. 1938 přišel ke mně jeden z mých spolupracovníků z Vysokoškolského sportu v Praze mladý inženýr, který rok před tím prodléval o prázdninách ve Švédsku a zjistil v tamních lesích veliké množství hub. Radil se se mnou o tom, že by o hubné sezóně r. 1938 rád odjel do Skandinavie a tam dal vysbírat v lesích jen pouhé hřiby, které by usušil a pak výhodně prodal. Mnichov ovšem tento podnik znemožnil. Smotlacha.

Milada Dvořáková:

Houby u Baltického moře.

V době po první světové válce jsem zažila nezapomenutelné chvíle ve společnosti akademické malířky Zdeňky Čechové-Liebscherové. Dcera známého českého malíře Karla Liebschera malovala všude, kde jsme se zdržely. Mezi přírodní motivy, které ráda vyhledávala, patřily houby.

Na bohatou úrodu hub jsme přišly roku 1922 v mořských lázních Bansinu u Baltického moře. Byly to její oblíbené lázně již od roku 1908. Jakživa jsem neviděla takového množství hřibů, jako tehdy v bukových a borových lesích na mořském pobřeží u Bansinu. Plodnice hub dosahovaly neobyčejné velikosti vlivem tehdejšího zvláště teplého léta a vlhkého vzduchu od moře. O velikosti tam rostoucích hub lze si učiniti představu z toho, že čtyřletý synek malířčin Radovan se posadil pod klobouk obrovské muchomůrky červené jako pod slunečník. Z ranních vycházek na houby jsem se vracela se dvěma plnými brašnami hřibů, ramena obtížena pruty s navlečenými plodnicemi. Prožívala jsem opojení a rozpaky z přepychu nad spoustou velkých a zdravých hřibů. Kolem jedné borovice rostlo jich nejméně padesát. Na blízkém vývratu trůnila v mechu rodinka hřibů. Bylo mi líto porušit idylu a ponechala jsem je na místě pro potěchu jiných. Musím ovšem podotknouti, že z místních usedlíků nikdo neměl zájmu o houby.

Nasbírané hřiby jsme sušily navlečené na provázcích mezi strandovými koši. Trvalo to delší dobu, neboť přes den usušené houby v noci opět zvlhly. Stejně si počínali i jiní lázeňští hosté z Československa. Čerstvými houbami jsme si zpestřovaly jídelní lístek a pohostily jsme též dvě krajanky, akademické malířky Minku Podhajskou a Helenu Vicenovou, které přišly navštíviti svou kolegyni a velmi si pochutnaly.

ČMS, ČČSH a MŮ děkují spolupracovníkům, kteří nezapomněli sjednat nové odběratele našeho listu, zvlášť buďtež uvedeni: Ant. Veselý 12 členů a odběratelů ČČSH, Fr. Čihař 8, Adolf Kohout 7, Jos. Šantrůček 7, Jos. Hásek 6 atd. Každý odběratel a čtenář, komu je to jen trochu možno, má přátelskou povinnost sjednat ČČSH co nejdříve aspoň dva nové odběratele a sdělit je administraci. Výbor ČMS.

V září všichni do přednášek a znal. kursů prof. Sm. a do výstavy v technice!

Zpráva z Loun. Po dlouholeté přestávce vzbudil se zájem o mykologii v Lounech, kde ji svého času udržoval a rozvíjel náš vynikající pracovník řed. Šubrt, otevřením stálé výstavy hub ve výkladním okně zdejší čs. pojišťovny. Mnoho zájemců prohlíží denně letošní úrodu smrží, čirůvek a májovek a j. hub, které se objevily v březnu a později v nebývalém množství po jarních deštích. První smrž přerostlá (Morchella praerosa) byla nám dodána zdejším zahradníkem, vyrostla v jeho vytopeném skleníku dne 12. února. Každé pondělí otevřeli jsme i poradnu hub, kde četným návštěvníkům určujeme donesené houby. Byla nám již v květnu dodána čirůvka zemní (Tricholoma terreum Fr.), která se vyskytuje na podzim. Též klouzek borový (Boletus luteus L.) se tak časně vyskytl, což svědčí o brzkém přechodu od hub jarních k letním. Louny, 15. května 1950. Václav Šmolík, referent ČMS.

Obr. č. 20. Armillaria mellea Vahl. na martwym swierku w Białowieży, dnia 15. IX. 1947. W Polsce gat. bardzo pospolity i szkodliwy, zwłaszcza w górach i na wschodzie. Foto: Ing H. Orloš, Polsko.
Tento obrázek byl nám poslán z Polska. Jde tu o václavky, které vyrostly ve spoustě na suchém smrku ve známém pralese Bělostockém.

nička, Old. Leš, V. Leština, M. Levá-Šebestová, Dr. St. Lhotský, Jindř. Libscher, Jan Lorenz, Lad. Lorenz, Ing. Al. Lukavec, Ant. Lukeš, Lad. Lukeš, Jos. Macoun, univ. prof. Machek, Hyn. Machytka, Ludm. Manová, Fr. Manych, Dr. Jar. Manák, Fr. X. Margold, Fr. Marhoul, K. Marian, Otto Markl, prof. Boh. Marklová, Boh. Maršál, Jos. Martínek, Zden. Martínek, Jos. Máša, Dr. J. Matějka, Jos. Matela, Jan Matys, Mil. Meisner, Vl. Melčák, Jos. Merta, Dal. Mikulík, Ing. J. Minář, Fr. Mířetinský, Jaro Miškovský, Vojt. Mittas, R. Mlnařík, Jar. Moravec, Ing. J. Možíš, Zd. Mrázek, Rud. Mrkvička, Fr. Musil, Dr. J. Navrátil, Dr. V. Nečásek, V. Nedorost, Fr. Nechvátal, Jos. Nejedlý, Lad. Němec, V. Nepokoj, Ing. Fr. Nestrašil, Ph. Mr. H. Neudörfer, Fr. Nezdara, Dr. K. Nikolau, Boh. Nosek, Ph. Mr. V. Novák, M. Novotná, M. Novotný, St. Obst, Fr. Odvárka, Ant. Opatrný, Jindř. Opočenský, Ant. Otáhal, Jan Pachl, Jan Pancíř, Dr. J. Panýrek, Jan Papík, Em. Páral, Dr. A. Parfus, Mir. Paul, Jos. Pavel, Jan Pavelka, Magda Pavlíková, JUC. Pavlousek, Dr. J. Pecánek, Dr. Pech, Jan Pěnkava, Jan Pechouš, Jar. Peroutka, Stan. Peroutka, Jos. Pešek, B. Pešta, Blanka Peštová-Sadová, Dr. C. Petera, Fr. Peterka, Jos. Peterka, Tom. Peterka, Jos. Petr, Mil. Petr, Al. Petráš, Vl. Petráš, Dr. K. Peyersfeld, Dr. J. Pišut, V. K. Piskáček, Ing. H. Pittner, St. Pitrman, Boh. Plánský, Em. Plašilová, K. Platzer, Fr. Plíva, Fr. Podlaha, Dr. J. Podrácký, Ant. Pokorný, Jan Poláček, Vl. Poláček, Dr. D. Polívka, ak. mal. Poner, Dr. M. Poper, Jos. Poppe, K. Poslušný, Dr. J. Pospíšil, K. Pospíšil, A. Poul, Lad. Prášil, Al. Procházka, Fr. Procházka, Jar. Procházka, Ing. V. Procházka, M. Prokopová, Jos. Protiva, Dr. Protivenský, J. Průša, Fr. Ptáček, K. Pták, Dr. Mil. Pulec, Mir. Pulchart, Dr. Jos. Pužman, L. Rach, Al. Rak, M. Ratajová, R. Rädisch, Dr. B. Rejha, A. Rejmanová, Vl. Riegl, Ing. V. Rimpl, M. Roček, J. Rohan, E. Rotta, Zd. Roubínek, Ing. J. Rozehnal, Josef Rule, Jos. Rýdl, Jar. Rymeš, Fr. Řezníček, Fr. Samson, J. Sazyma, Jos. Sehnoutka, F. Semerádové, V. Schůt, M. Simerská, Jos. Skřivan, St. Slabihoudek, Jos. Slavíček, Fr. Slavík, Jan Slejška, Jar. Sluka, Jan Snášel, Fr. Sobotka, K. Sobotka, Vil. Sokol, M. Soukup, Jos. Srb, St. Staněk, Jan Stolín, Jos. Stopka, R. Storch, Dr. Rom. Stupka, Jos. Stýblo, Ing. Mil. Svitavský, Fr. Svoboda, pplk. Jar. Svoboda, Jos. Svoboda, V. Svojše, pplk. Ant. Šabata, Jos. Šafka, K. Šalon, Fr. Šalý, Ing. B. Šenfeld, Ant. Ševčík, G. Ševčík, Šicner, R. Šimek, Jos. Šindelář, manž. Šístkovi, R. Škaloud, Jos. Škrle, Ing. Šlapák, Em. Šmíd, Jar. Šmíd, Jindř. Šmíd, O. Šmídová, V. Šmolík, Jul. Špička, Jar. Šrámek, Růž. Šťastná, K. Štěpán, manž. Štreitovi, Ing. F. Štulík, Jos. Švarc, K. Študlar, Jos. Táborský, Vl. Táborský, Dr. Jos. Tašner, Ludv. Těmín, Ad. Texl, R. Tichý, Ing. Aug. Timr, Dr. Fr. Tobiášek, M. Točínová, Tomášek, Jindř. Tomeš, Al. Tošnar, Jos. Trajhan, K. Trautner, Trojánek, Jos. Tulák, Ant. Turek, K. Turek, G. Turinek, Ant. Tvrdík, K. Tykač, Jan Ulrych, Fl. Urban, Mir. Urban, J. Uxa, Fr. Vacek, Ing. Fr. Vajgelt, Dr. Boh. Válek, Dr. J. Valchář, Fr. Valkoun, Fr. Vaněk, Jos. Vaněk, Dr. Jar. Vávra, Kv. Vavruška, Ing. Jos. Vedral, doc. dr. Dr. V. Vejdovský, Ant. Venkrbec, Mir. Věrtelář, Fr. Veselský, G. Veselý, Dr. J. Veselý, Ing. K. Vetterl, Val. Vízdal, Ing. Vl. Vláčilík, Jos. Vlach, Petr Vlk, JUDr. V. Vlk, Fr. Voborný, Jos. Vodňanský, Fr. Vomáčka, O. Vomáčka, Lud. Vojnar, Jan Vojtěch, Ph. Mr. Voneš, Dr. V. Vopat, St. Vozáb, Mil. Vraštil, R. Vtelenská, Jindř. Vyhnálek, Al. Vychodil, Bož. Vymazalová, Ant. Vyskočil, J. Wipler, Mil. Zach, J. Zajíček, Ing. Zamouřil, Fr. Zatloukal, Jos. Zatloukal, Dr. F. Zavadil, O. Zavadil, K. Zaydlar, Norb. Zelenka, Ad. Zeman, Dr. L. Zeman, Arn. Zemánek, Jan Zhřídal, Jar. Zíma, Dr. Jos. Zoul, Jan Žák, Ludv. Žák, arch. S. Žlábek, Jan Židlický, Jos. Žníva.

Uvedli jsme na 750 nejstarších čs. mykologů z velikého našeho kolektivu, který stále roste. Kdos byl náhodou opomenut, hlas se! Hlaste se mezi naše spolupracovníky i čtenáři ČČSH a účastníci našich podniků, kteří zde nejsou uvedeni! Příležitostně sdělíme aspoň ve výtahu houbaře, kteří v mykologii pracují s námi sice méně než deset let, ale za to velmi intensivně. Je jich na sta! Mnoho nejvýznačnějších z nich znáte již z jejich činnosti. Všichni zde jmenovaní a všichni další (i z doby poslední) pošlete své články a zprávy, které rádi uveřejníme!

Čtenáři, nezapomněl jsi zaslati předplatné? A získati nové odběratele?

Odběratele ČČSH upomínáme, aby zaplatili předplatné na XXVII. ročník (po upomínce) 85 Kčs. Je také několik dlužníků, kteří ČČSH poškozují tím, že zapomněli zaplatit (také ti pošlete!). Dlužníci připočtěte k 75 Kčs — 10 Kčs na výlohy s upomínkami. Všichni, kdo jste zároveň členy ČMS, zaplaťte od 1. ledna 1950 roční příspěvek 25 Kčs. Valná hromada 8. XII. 1949 zvýšila nejmenší roční příspěvek na 25 Kčs a začátek roku pro členství stanovila 1. leden. Platí se složenkou ČMS č. šek. účtu č. 23112.

ČMS potřebuje peněz, prosí proto, aby bylo zaplaceno předplatné. Kdo můžeš, přispěj větším obnosem. Výbor.

Členské příspěvky MVÚ (Mykologického výzkumného ústavu) jsou naprosto dobrovolné. Všichni, kdo chodí na přednášky, vycházky a do výstavy, kdo používají poradny MVÚ, ČČSH a ČMS jsou tím členy MVÚ. Stejně to platí pro odběratele ČČSH a členy ČMS. Odbočky ústavu mimo Prahu jsou organisovány obdobně. Příspěvky (25 Kčs ročně) platí povinně jen skuteční členové ČMS (Čs. mykologické společnosti), která prosí všechny majetnější (s většími příjmy), aby tento příspěvek dobrovolně (z 25 Kčs) zvýšili. Těm, kteří poslali na př. na letošní rok 50, 100 až 200 Kčs tímto děkujeme. Jména jejich jsou zaznamenána v knize členské. Výbor ČMS.

Pražské členy ČMS a čtenáře našeho listu zveme, aby pilně navštěvovali pondělní přednášky ČSM. Pilným účastníkům přednášek budou vydána vysvědčení z kursu I. a II. stupně znalectví. Začne se v září.

Všechny čtenáře ČČSH, členy ČMS a MVÚ upozorňujeme na výstavu hub, která se bude konat od úterý 1. září v Technice na Karlově nám. Každý přispěj houbami! Každý přispěj prací! Propagujte!

Spolupracovníky ČMS, ČČSH, Atlasu a MÚ upozorňujeme, že se budou konat na podzim, zářím počínaje, opět přednášková sezení ČMS, kde počítáme se všemi našimi houbařskými výzkumníky. Každý si laskavě připrav referát nebo přednášku asi na 10 minut. Kdo se nemůžeš rozhodnout o vhodném thematu, dostav se laskavě k poradě do ústavu k předsedovi ČMS.

Pokročilejší houbaře chceme letos naučiti na přednáškách, kursech pro znalce hub, jakož i v poradně a na výstavách ČMS a MVÚ znáti jednak houby jedlé a jedovaté, jednak přírodopisně houby hřibovité, holubinky, ryzce, chřapáčovité, žampiony, muchomůrky a pavučince. Všichni proto choďte pilně na přednášky a na výstavu, která se bude konati od 1. září. Do poradny i na přednášky noste uvedené rody hub ke kontrole. Zejména hřiby a holubinky naučíme každého.

Z bohatého obsahu tohoto sešitu budiž uvedeno:

Dr. Miloš Pulec: Mykologie v SSSR, Ing. Dr. Fr. Musil: Vliv podhoubí vyšších hub na obsah vody v půdě, J. Jarmiš: Pražský vzorkový veletrh a houby, Jos. Hásek: Dvojník čirůvky mýdlové, Prof. Dr. Ed. Baudyš: Příspěvek k názvosloví hub, Jos Otruba: Počáteční stadia hub ve smrčinách, Jos. Bílek: Jaký vliv má sběr hub na životnost hub, Mir. Pulchart: Několik ukázek z díla Petra Micheliho (1729), Smotlacha: Houby některá léta tiše rostoucí, Klasifikace hub podle jejich hodnoty, Stupnice chuti a užitkové hodnoty hub. Ve výzkumu hub (b) píší: Smotlacha: Houby hřibové (Boletales), J. Hlaváček: O dvou dalších druzích žampionů, Dr. Vávra: Výsledky výzkumu šupinovky obrovské, J. Zima: O pečárce ovčí, Ing. Fejlek: Hřib šupinatý, Langr atd. Houby donesené na přednášky. V místním a krajovém sběru (d) mají články Fr. Kolařík, Mil. Dvořáková, J. Eberle, J. Zajíček, atd. To je jen menší část celého obsahu sešitu, který má ještě oddíly e, f, g, h, atd.

Nové rozšířené vydání hledané knihy

dr František Smotlacha

ATLAS HUB

jedlých a nejedlých

Známý popularisátor praktického houbařství vydává v rozšířeném vydání oblíbený Atlas hub. Výklad je doprovázen zdařilými reprodukcemi hub pomocí barevné fotografie. Je to výborná učebnice a spolehlivý průvodce jak houbaře začátečníka, tak i sběratele zkušeného.

Stran 304.

78 druhů hub na barevné příloze.

Šitá brož. 166 Kčs.

MELANTRICH

Všechna práva vyhrazena! (Nutno citovati!)

Vydavatel: Čs. mykologická společnost v Praze III, Karmelitská 14, tel. 454-18. Odpovědný zástupce: Dr. F. Smotlacha. Redakce a administrace tamže. — Tiskne Živnotisk, Prah XII, Belgická č. 20. — Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt v Praze. — Dohlédací poštovní úřad: Praha 8. — Za články si odborně odpovídá každý sám. Rukopisy se nevracejí. — Předplatné předem 75 Kčs, později 85 Kčs, do ciziny 150 Kčs. Jednotlivá čísla 11 Kčs, dvojčíslo 21 Kčs, trojčíslo 30 Kčs. — Odběr listu lze přerušiti jen včasnou výpovědí, t. j. před konečným sešitem ročníku (čili do měsíce po vyjití předposledního sešitu v ročníku).